

MİROSLAV BOŞKOVİÇ

DANÇE MAÇEVSKA

# MAKEDONYA TARİHİ

II. SINIF

orta mesleki okullar için

**DENETLEYENLER KOMİSYONU:**

Prof. Dr. Margarita Peşevska  
Prof. Saško Korçovski  
Prof. Slavčo Markovski

**Redaksiyon:** Prof. Dr. Arif Ago

**Düzeltili:** Dr. Aktan Ago

**Türkçeye çeviri:** Ceylan Rusid

**Yayıncı:** Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı

**Basımevi:** Graficki centar dooel, Üsküp

**Tiraz:** 150

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı Nr. 22-4680/1 ve 27.08.2010 tarihli kararıyla işbu kitabın kullanılmasına izin verilmiştir.

CIP - Каталогизација во публикација  
Национална и универзитетска библиотека “Св.Климент Охридски”, Скопје  
94 (497 . 7) (075.3)  
930 . 85 (497 . 7) (075.3)

БОШКОВИЌ, Мирослав  
Историја на Македонија за II година средно стручно образование / Мирослав Бошковиќ,  
Данче Мачоска. - Скопје : Министерство за образование и наука на Република  
Македонија, 2010, - 147 стр. : илустр. ; 30 см

ISBN 978-608-226-190-4  
COBISS.MK-ID 84323850

## ÖNSÖZ

Makedonya Tarihi kitap, II. sınıf orta mesleki okullar için hazırlandı. Bu kitap Makedonya Cumhuriyeti'nde tüm mesleki orta okullar ve diğer meslekler için FARE öğretim programına göre hazırlandı. Okullarda tarihi öğrenmek için haftalık iki ders ya da yılda 72 ders öngörüldü. Öğrenilmesi gereken malzeme, 40 ders birimini içeren beş konudan oluşmaktadır. Konular şunlardır: Antik Dönemde Makedonya, Orta Çağ Döneminde Makedonya, Osmanlı Hakimiyeti Döneminde Makedonya (XIX yy. ortalarına kadar), Balkan Savaşları'na kadar Makedonların ulusal kurtuluş mücadelesi ve Balkan Savaşları'ndan sonra bağımsızlığa kadar Makedonya.

Ders kitabında kapsanan konularla Makedonya tarihinde yaşanan en önemli tarihi olayları, süreçleri, kişileri ve kültürel başarıları öğrenme, öğrencilere fırsatı verildi. Bu konuların içindekiler Makedonya'nın tarih öncesi dönemiyle başlar ve çağdaş tarihinin kadar, daha doğrusu bağımsız ve özerk Makedonya Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar devam eder.

Ders malzemesinin anlatımı sırasında, olayların, süreçlerin veya kişilerin faaliyetlerinde nedenler ve sonuçlar arasındaki ilişkileri açıklamak için özel dikkat gösterdik. Ders konularını çok geniş ve faktografi bilgilerle yüklememek için devamlı olarak özen gösterdik. Esasta metinlerde tarih biliminin bilimsel, eğitsel ve metodolojik – didaktik gereksinimlerini karşılayan çağdaş tarihi bilgileri yerleştirilmeğe dikkat edildi.

Ders malzemesinde sözü geçen olayların ve konuların daha görsel olması için birçok fotoğraflar, haritalar, çizimler, krokiler vb. kullanılmıştır. Tarih öğretmenleri ders birimlerine uygun olan, korunmuş kültürel ve tarihi vb. anıtları ziyaret ederek alanda çalışma yapabilirler.

Umarız ki bu ders kitabı, öğretim programın belirlediği hedef ve görevlere cevap verebilmiştir. Profesyonel ve metodik-didaktik açıdan farkedilecek olan tüm eksiklikleri memnuniyetle kabul edebilir ve yeni baskıda katabiliriz.

Müelliflerden

**KONU 1**  
**ANTİK ÇAĞ'DA MAKEDONYA**



## TARİH ÖNCESİNDE MAKEDONYA

Makedonya toprakları, coğrafi konumuna göre Balkan Yarımadası'nın orta kesiminde bulunur. Bu coğrafi konumu sayesinde Güney ve Orta Avrupa arasında ekonomik ve kültürel bağları sağlayan önemli kavşaklarından biridir. Onun topraklarında tarihin en uzak geçmiş devirlerinde değişerek zengin ve görünür izler bırakan birçok halkların, farklı etnik grupların geleneklerine köprü olmuştur. Bunların doğru olduğunu çok sayıda kalan arkeolojik kazıntılardan öğreniyoruz. Tüm bunlar Makedonya'da kültürün özel bir gelişme kaydetmesine etken oldu.

### NEOLİTİK DEVRİNDE MAKEDONYA

En eski insan yaşam izleri konusunda günümüze kadar Makedonya'da yapılan arkeolojik araştırmalardan görünüyor ki bunlar Neolitik Dönem'den (Yeni Taş Devri) kaynaklanır. Daha doğrusu, ilkel tarımın var olduğu ve hayvancılığın ilk belirtilerinin görüldüğü dönemdir.

Neolitik Dönemi'nde Makedonya nüfusun temel ekonomik uğraşıcı hayvancılıktı. Böyle bir sonuca varmamıza bu topraklarda bulunan çok sayıda tarım ürünlerinin kalıntılarına neden oldu. Makedonya'da Neolitik Dönemi'yle ilgili keşfedilen araçlardan yontulmuş (işlenmiş), şekli ezik veya yamuk olan taştan baltalardır. Aynı öyle bu dönemde Makedonya topraklarında yaşayanlar seramiği biliyor, onu işletiyor ve kullanıyorlardı. Hergünlük yaşamları için gereken kaplardan madda işletilmiş seramikten (tanrıların putlarını veya insan figürleri) yapıyorlardı. Neolitik döneminden bulunan silahlardan biri sapanı, bununla oval şeklinde olan toplar atılırdı.

Bu dönemin insanları hem yeraltı yaşam yerlerinde hem de nehir ve göllerin kıyılarında yaptıkları kazıklar üzerindeki yerleşim semtlerinde (kazıklar üzerinde yaşam yerleri) yaşardı.



*Altın Maske - Trebenişte*

# KONU 1

Makedonya'da Neolitik Dönemi ile ilgili keşfedilen araştırma yerleri şunlardır: Porodin (Manastır), Vranište (Ustruga), Vırşnik, Tarintsi (İştıp), Macari (Üsküp) vb.

*Makedonya neden en eski zamanlardan itibaren yerleşime uğradı?*

## TUNÇ DEVRİ'NDE MAKEDONYA

Makedonya topraklarında bakır, tunç ve demir dönemine bağlı olarak birçok araştırma yerleri vardır. Tunç Devri, üçüncü bin yılın (milenyum) son yüzyıllarından başladı ve M.Ö. 1200 yılına kadar sürdü. Makedonya'da Tunç Dönemi'nden var olan araştırma semtlerin kendi özellikleri vardır. Bu semtlerin özelliği, onların yüksek ve ulaşılması zor olan yerlerde yapılmasındadır. Bu özellikleri Üsküp Kalesi'nde ve Şuplevaç'ta görmekteyiz. Bu özellikler Tunç Dönemi'nde Makedonya topraklarında

huzursuzlukların ve çalkantılı zamanların yaşantılarını göstermektedir. Böyle bir dönemde birçok kabileler hareketlenerek (göçler) yaşama yerlerini daha güvenilir sayılan ve ulaşılması zor olan yüksek yerlerde yapmalarına neden oldu. Bu dönemle ilgili çok sayıda kaliteli keramikten yapılmış nesnelere yerleşim yerlerinde bulunmuştur. Aynı öyle bu dönemde heykeltıraşlık da geliştirildi. Çok sayıda yapılan nesnelere en özel olanlardan oturmuş şekilde yapılan insan figürleridir.

Üsküp Kalesi, Pelagonya vadisinde (Çırnobuki, Bareşan ve Kravari denilen yerlerde), Demir Kapı'da bu dönemle ilgili araştırma yerleri vardır. Makedonya'nın Ege bölümünde bulunan Armenahari araştırma yeri bu dönemin en önemlisi olarak sayılır.

Tunç Devri'nin sonlarında ve Demir Devrin başlangıcında, yaklaşık M.Ö. 1300-1200 yıllarında, Makedonya'nın toprakları çatışmalardan ve birkaç yüzyıl süren Ege göçünden etkilenmiştir. Bu, Eski Miken kültürünün yok olduğu dönemdir.

*Makedonya'da Tunç Devri'nden kalan yerleşim semtlerin özellikleri hangileridir?*



*Tunç krater - Trebenište*

## DEMİR DEVRİ'NDE MAKEDONYA



*Büyük Ana – Tanrıçe, Macari  
(Üsküp)*

Makedonya'da Demir Devri M.Ö. 1300 yıllarında başladı ve M.Ö. IV yüzyıla kadar sürdü. Bu dönemin en tanınmış arkeolojik alanları şunlardır: Demir Kapı, Varoş (Pirlepède), Manastır, Ohri, Doğu Makedonya'da (Radanye, Orlovi Çuki, Orizari), Volkova, Brazda (Üsküp) vb.

Yaklaşık olarak M.Ö 700 yıllarında Helen deniz kıyısıyla sağlanan güçlü ticari bağlar sayesinde bu dönemde yapılan nesnelere belirli Helen etkiler hissedilmektedir. Bu dönemin en önemli araştırma yerleri sayılan Trebenişte, Ohri vb. yerlerde: altın maskeler, sandaletler vb. nesnelere bulundu.

Makedonya topraklarına o dönemde birçok farklı kabileler yerleşti. Bunlar arasında en tanınmış olanlar şunlardır: Payonlar, Pelagonlar, Brigler ve Makedonlardı. Bunlar, Makedonya'nın en büyük bölümüne, daha doğrusu güneyde Pind dağına ve kuzeyde Üsküp-Kumanova va-

disine kadar yerleşenlerdi. Kabile aristokrasinin güçlenmesiyle, Makedonya'da birçok devlet kuruldu. Bu devletler birbiriyle savaş eder, üstünlük sağlamak isterdi.



*Demir kask*

*Demir Devri'nde Makedonya'ya yerleşen en tanınmış kabileler hangileridir?*

*Araştır, öğren! Makedonya'nın topraklarında günümüze kadar Paleolitik Çağı ile ilgili araştırma yerleri keşfedildi mi?*



## MAKEDON DEVLETİNİN OLUŞMASI VE GELİŞMESİ

### TOPRAĞI, DOĞAL ŞARTLARI VE NÜFUS

Antik Makedonya Balkan Yarımadası'nın orta kısmında yer alırken, doğuda Mesta Irmağı'ndan başlayarak batıda Pind, Galiçitsa ve Yablanitsa dağlarına kadar uzanıyordu. Bu devletin toprakları güneyde Olimp Dağı'ndan başlayarak kuzeyde Yakupitsa Dağı, Pçinya Irmağı ve Osogovo dağlarına kadar uzanırdı. Antik yazarlar bu toprakların coğrafi konumunu, rölyefini ve yapılandırmasını dikkate alarak bunu Yukarı ve Aşağı Makedonya olarak ikiye ayırdılar. Onun toprakları gür otlaklarla ve verimli vadilerle zengindi. Uzak geçmişte bugünkü Makedonya'nın coğrafi bölgesinde birçok kabileler ve halklar yaşadı. Bunlar arasında daha tanınmışları şunlardır: Edonlar, Pelazgitler, Brigler, Antik Makedonlar, Pelagonlar, Trakyalılar, Elimeyliler, Orestidler vb. Zaman içerisinde bu saydığımız kabileler ve halklar aralarında karışmış ve ortak dili konuşan bir millet ortaya çıkmıştır. Bu dil adını yerleştikleri topraktan alarak Makedon dili gibi adlandırıldı. Böylece farklı geleneklere ve kültüre sahip olan ve aynı zamanda ayrı bir etnik grubu temsil eden Antik Makedonlar oluşmuş. Bunlar, Balkan Yarımadası'nda yaşayan diğer milletlerden farklıydı.

Bu eski dönemde Makedonya'da boy-kabile yaşam şekli korundu. Nüfus ağırlıklı olarak tarımla, hayvancılıkla ve balıkçılıkla uğraşırđı. Topraklarında zengin ormanlar, otlak alanlar ve maden yatakları vardı.

### MAKEDON DEVLETİNİN OLUŞUMU

Antik geleneklerine göre Makedon devletinin oluşmasını Argeadi hanedanlığını kuran Kral Perdika (M.Ö. 707y.-659 y.) sağlamıştır. Onun döneminde başkent Ayga kentiydi. Onun varislerinden biri olan Arhelay, Ayga'dan başkenti Pela'ya taşıdı.

Eski Makedonya'nın siyasal düzeninde uzun yıllar askeri aristokrasinin kalıntıları korunmuştur. Ükenin iktidarınıhanedanlık olan krallar yönetiyordu. Bu kralların idaresini Heteriler (krallın arkadaşları) Konseyi sınırlandırabilirdi. Bu konsey, askeri ve tarım aristokrasinin temsilcilerinden oluşurdu. Varolan Halk Meclisi, esasta askeri meclisi temsil ederdi. M.Ö. IV. yy. sonlarında Eski Makedonya birçok Yunan devletiyle ticari ve ekonomik ilişkiler kurdu. Bu ilişkiler sayesinde bu topraklarda zanaatçılık ve ticaretgelişti. Kral I. Aminta VI. yy sonlarına doğru (541-498) belirli bir süre Perslerin iktidarını tanımak zorunda kaldı. M.Ö. 479 yılında yürütölen Plateya Savaşı'ndan sonra Makedonya Persler'in iktidarından kurtuldu.

*Hangi bölgeler Antik Makedonya'ya aittir?*



*Pela*

## II. FİLİP DÖNEMİNDE MAKEDON DEVLETİNİN GÜÇLENMESİ

II. Filip döneminde (M.Ö. 359 y-336 y) Makedon devleti hızlı bir gelişme kaydederek güçlü bir devlet oldu. O, eğitilmiş ve yetenekli bir hükümdardı.

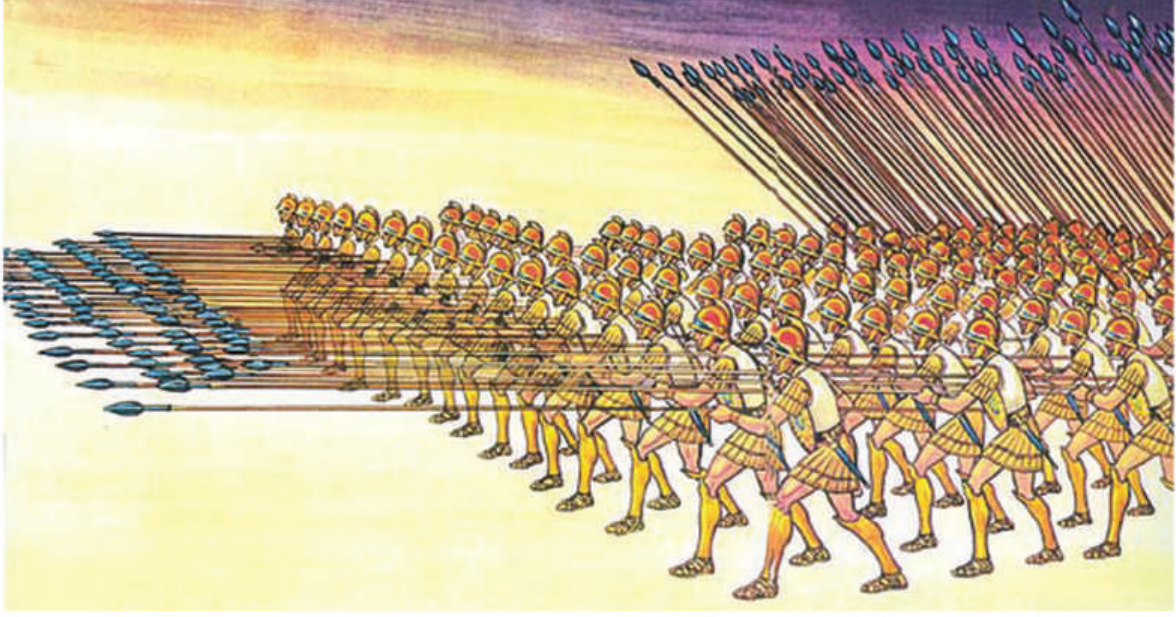
II. Filip, Helen devletlerin zayıflığından yararlanmaya çalıştı. Amacı, tüm Helada'ya ve diğer komşu ülkelere hakim olmaktı. Amaca ulaşmak için Makedon ordusunu yeniden düzenleyerek Makedon Falangası adlandırılan mükemmel bir piyade hazırladı. Makedon Falangası uzun mızraklarla ve kalkanlarla silahlanmış 16 sıra askerden oluştu. Falanganın sağ ve sol kanatları süvari ve hafif silahlı piyade birlikleriyle korunmaktaydı. II. Filip bundan madda Makedon devletin iç organizasyonu ile ilgili reformlar gerçekleştirmiş. Ayrıca finansal alanda uygulanan bu reformlar



*Makedonyalı II. Filip*



# KONU 1



*Makedon falangası*

stater olarak adlandırılan tek altın yapılı monetin girişi sağlandı. Onun döneminde gümüş ve bronzdan yapılan monetlerin işletilmesi de geliştirildi.

II. Filip sahip olduğu askeri gücü kullanarak yavaş yavaş komşu ülkeleri fethetmeye başladı. II. Filip fethetme savaşlarını İlirler'e karşı başlattı. İlirlerin elinde olan Balkan Yarımadası'nın batı kısmındaki topraklarının daha büyük bölümünü ele geçirdi. Bundan sonra Makedonya'nın ve Trakya'nın sahiline hakim oldu ve daha sonra Karadeniz'e ulaştı. Makedon devletinin güçlenmesi, Eski Yunanistan'da (Helada'da) Atina'nın hegemonyasına tehdit oldu. Atina'nın filozofu ve büyük hatipi Demostenes devamlı bu noktaya dikkat çekerek II. Filipe karşı yaptığı konuşmalarda Helada'yı fethetmek isteyen yabancı ve barbar olarak adlandırdı.



*Makedonya'nın altın stateri*

# KONU 1

Bu savaştan hemen sonra tüm Helen devletleri Makedonya'nın üstün idaresini tanıdılar. II. Filip, Helen'de hakimiyetini kurduktan sonra Korint'te genel bir Helen Kongresi düzenledi. Bu kongreye tüm Helen devletleri katılırken İsparta katılmadı. Kongrede Helen devletlerin Makedonya ile federasyona girmeleri kararlaştırıldı. II. Filip tüm bu savaşlardan sonra Persler'e karşı savaş hazırlıklarına başladı. Onları düşman ve fetih politikasının engeli olarak görüyordu. Helen devletlerin desteğini alarak büyük askeri hazırlıklara başladı. Hazırlıkların yapıldığı dönemde daha doğrusu M.Ö. 336 yılında kızı Kleopatra'nın düğünü sırasında sarayın hazırladığı komplot ile öldürüldü.

*Eski Makedon devleti nasıl oluştu?*

*II. Filip'in uyguladığı reformlar hangileridir?*

*Görev: II. Filip hakkında bir proje hazırlayınız.*



*Makedonyalı II. Filip döneminde Makedonya*



# KONU 1

## MAKEDONYALI III. İSKENDER DÖNEMİNDE MAKEDON DEVLETİ

### MAKEDONYA TAHTINA III.İSKENDER'İN GELİŞİ

Makedon devleti, en büyük gücüne II. Filip'in oğlu kral III. İskender (M.Ö. 336y.-323 y.) zamanında ulaştı. Büyük bir fatih gücüne sahip olduğu için daha sonra Büyük ünvanını kazandı. İskender, yirmi yaşındayken babasının yerine tahta çıktı. Büyük yetenekleri, güçlü enerji ve isteğe sahip olması onun en önemli özellikleriydi. Kral sarayında onun öğretmeni ünlü Helen filozofu Aristoteles'ti. 18 yaşında olan İskender, Hayroneya Savaşı'nda babasının yanında yer aldı. İskender, babasından sadece Asya ülkelerine fetih seferlerini düzenleme fikrini miras olarak almadı. Ancak bu fetih seferlerini babasından ona miras olarak kalan ve çok iyi talim gören Makedon Ordusu yapabiliyordu. İskender tahta çıktıktan sonra hemen Pers devletine karşı savaş için hazırlıklara başladı. Bu savaş onu Eski Çağın en büyük ordu komutanlarından biri olmasını sağlayacaktır.

*III. İskender hangi koşullar altında eğitim gördü?*



*Makedonyalı III. İskender*



## PERS DEVLETİNE KARŞI III. İSKENDER'İN FETİH SAVAŞLARI

III. İskender, Helen devletlerin ayaklanmalarını bastırdıktan sonra babasının planladığı Pers devletine karşı askeri seferini gerçekleştirmeye başladı. Böylece M.Ö. 334 yılının baharında İskender çok büyük olmayan, fakat çok iyi talim gören ve iyi silahlanan 30.000 piyade ve beş bin süvari birlikleri ile Pers devletine karşı sefere çıktı. Pers devleti bu dönemde artık geçmiş çağda olduğu gibi güçlü bir devlet değildi. Perslerle ilk askeri çatışma Küçük Asya'da bulunan Granik Irmağı kıyılarında M.Ö. 334 y. oldu. İskender bu savaşta ordusunun Persler'e kıyasen iki misli daha az olmasına rağmen ilk başarısını elde etti.

Granik başarısından sonra Küçük Asya'nın daha büyük bir bölümü Makedonya egemenliğine geçti. İskender bundan sonra Suriye'ye doğru yöneldi. Bu yola giderken İskentinde, daha doğrusu öyle denilen "Suriye kapısında" M.Ö. 333 y. yeni bir savaş oldu. Bu savaşta Pers ordusunu şahsen Pers hükümdarı III. Dariy yönetiyordu. Bu savaşta Persler bir kez daha yenildi ve hükümdar Dariy kaçarak kendini kurtardı. Suriye ve Fenike bu savaştan sonra direniş vermeden teslim oldular, sadece Tir şehri teslim olmadı. Bu şehir ancak kuşatmadan birkaç ay sonra teslim oldu. İskender bu başarılarından sonra Filistin üzerinden Mısır'a doğru yöneldi.



*İs Savaşı*

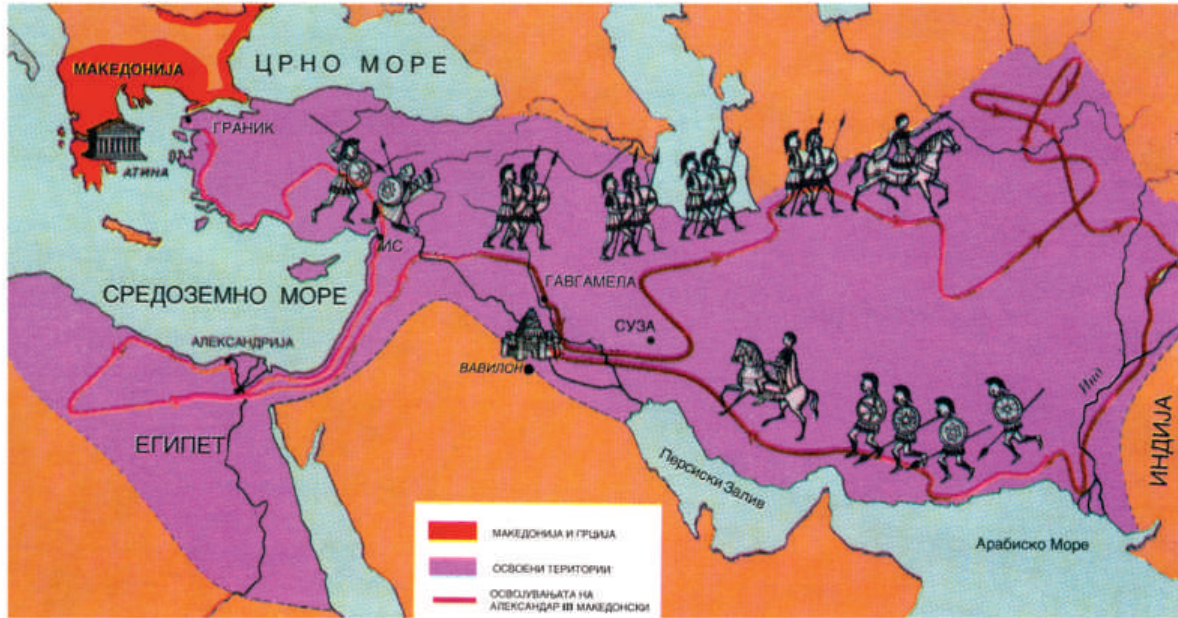
Bu savaşlardan sonra Filistin üzerinden Mısır'a girerek Mısır'da kurtarıcı olarak karşılandı ve Mısır devletinin tanrıları onu tanrı Amon'un oğlu olarak ilân ettiler. İskender, Mısır'da kaldığı sürede Nil Nehri'nin Akdeniz'e döküldüğü yerde onun adını taşıyacak olan yeni bir şehrin inşa edilme emrini verdi. İskenderiye şehri çok kısa bir zaman sonra Mısır'ın büyük bir limanı, ticaret ve kültür merkezi haline dönüştü.

Bir zaman sonra İskender Asya'ya döndü. Burada Niniva şehrin yakınında, Dicle Nehrin kıyılarında bulunan Gavgamela yerinde M.Ö. 331 yılında yeni bir savaş oldu. Bu savaşta Pers ordusu bir daha yenilgiye uğradı. Dariy yine kaçarak kurtulmayı başardı, fakat

# KONU 1

kısa bir zaman sonra kendi adamları tarafından öldürüldü. Bu başarıdan sonra Babil, Suza, Persepol, Ekbatan vb. Pers şehirleri ve başkentleri Mezopotamya ile direniş göstermeden teslim oldular. III. Darius'ın ölümünden sonra Pers devletinde Amenehidi hanedanlığın iktidarına ve aynı zamanda Pers devletinin varlığına son verildi.

III. İskender ve Pers devleti arasında yürütülen en büyük savaşları açıkla?



Makedonyalı III. İskender'in askeri seferleri ve savaş yol haritası

## İSKENDER'İN HİNDİSTAN SEFERİ

Persler'e karşı yürütülen büyük başarılarından sonra İmparator İskender Doğu'ya doğru fetih seferlerini devam ettirdi. Hindistan'ı ele geçirmek onun hedefi oldu, çünkü onun büyük zenginliği İskender'in ilgisini çekiyordu. O, M.Ö. 327 yılında Makedonlar'dan ve Makedon devletinin içinde var olan diğer halklardan oluşan büyük orduyla Türkistan'dan geçerek Hindistan'a doğru yöneldi. İndus Nehri'ni geçerek Pencap'ta Kral Porus ordusunu yenilgiye uğrattı. Bu başarıların ardından İskender Gang Nehri'nin vadisini ele geçirmeye hazırlanırken, büyük askeri seferlerden yorgun olan askerleri yola devam etme emrine itaat etmedi. Bundan dolayı İskender ordusunun geri dönüşünü İndus Nehri akışı boyunca Hint Okyanus kıyılarına doğru örgütlemeye başladı. Burada ordunun iki kısma ayrılmasını buyurdu. Ordunun bir kısmını gemilerle Hint Okyanusu üzerinden Basra Körfezi'ne doğru gönderdi. Ordunun diğer kısmıyla birlikte hareket ederek deniz



*Hindistan Kralı Por'a karşı savaş*

kıyısından Batı'ya doğru kara yoluyla yürüdü. M.Ö. 325 yılında ordunun her iki kısmı ile Babil şehrine ulaştı. Bu, aynı zamanda Makedonyalı İskender'in askeri seferlerin sonu demekti.

*III. İskender neden Hindistan'ın daha fazla fethedilmesini durdurdu?*

## DEVLETİN DÜZENLENMESİ

Başarılı fetihlerden sonra oluşan büyük devletin merkezi Mezopotamya ve Babil şehri oldu. Çeşitli uluslardan, dinlerden ve dillerden oluşan bu büyük devlet homojen olmayan konglomerayı teşkil ederdi. Bu büyük köle sahiplik devletinde İskender ortak bir devlet dili olarak Yunancayı dayatmaya çalıştı. Amacı Doğu milletlerini Makedon ve Yunanlılarla karıştırmaktı. Tüm bu milletlerin ve bunların kültürlerinin karışımı ile bu çok uluslu Makedon devleti sınırlar içinde daha büyük bir birliği sağlamak istedi. Bunu başarabilmek için işgal ettiği topraklarda genelde onun adını taşıyan yaklaşık yetmiş yeni şehir inşa ettirdi. Devlet hizmetlerine Makedon ve Yunanlar'dan madda fethettiği uluslardan da adaylar getirirdi. Makedon askerlerinin Pers kızlarıyla evlenmesini desteklerdi "Avrupa ve Asya'nın arasında evlilik". Kendisi de Pers İmparatoru III. Dariy'in kızıyla evlendi. Kendi sarayında oriyental törenleri kabul ederek oriyental giyisiler giydi ve bunu diğer Makedonlar'ın da yapmalarını aradı.

Makedonyalı III. İskender "İmparatorların İmparatoru" ilân edildi. Devletin sınırlarını Adriyatik Denizi'ne, Arabistan'a ve Kuzey Afrika'ya doğru da genişletmeyi düşündü, fakat genç yaşta aniden M.Ö. 323 yılında öldü.

İskender'in ölümünden sonra Makedon devletinde hanedan mücadelesi başladı. 20 yıl sonra bu devlet birçok bağımsız devletlere ayrıldı. Yeni kurulan ve güçlenen yeni hanedanlıklar şunlardır: Mısır'da Ptolemeitler, Suriye'de Selevkidler ve Makedonya'da Antigonitler. Yeni oluşan devletler arasında üç daha büyük devlet kuruldu. Bu yeni devletler Helenistik devletler olarak adlandırıldı.

*İskender, büyük devlet sınırlar içinde hangi şekillerle devletin iç birliğini sağlamak istedi?*

*III. İskender ve onun askeri seferleriyle ilgili proje yapınız.*



## ANTİK MAKEDONYA'NIN KÜLTÜRÜ

### MAKEDON TANRILARI VE SEMBOLLERİ

Antik Makedonlar çeşitli doğa üstü güçlere inanıyordu. Bu inançlara göre onlar birçok kültlere tapıyordu. Güneş ve su kültlerine olan inançlar en yaygındı. Aynı zamanda bunların tanrısal güçlerine inandıklarından dolayı onlar için kurban veriyorlardı. O dönemdeki inançlardan ortaya çok sayıda karakteristik semboller ortaya çıktı. III. İskenderin ele geçirdiği Doğu medeniyetinin sembolü olan Makedon yıldızı en yaygındı. Bundan madda güç ve otoritenin sembolü olan aslan da yaygındı. Bu kültlerden başka keçi, kurt ve köpek kültleri de mevcuttu.



*Makedon yıldızı*



*Dion*

Antik Makedonlar çok tanrıların varlığına da inanırdı. Bunların tanrıları Helen tanrılarına çok yakın görülmesine rağmen onlardan farklıydılar. Bunların yüce tanrısı gök tanrısı Dios'tu. Bu tanrının şerefine Kral I. Arhelay, Dion şehrinde bir tapınak yaptırdı. Makedonlar burada kendi olimpiyat oyunlarını düzenlediler. Ma,savaş ve savaş etmenin baş kadın tanrıçasıydı. Zeirene güzellik tanrıçasıydı. Giga koruyucu tanrıçaydı. Dionis verimlilik, zevkli yaşamın ve şarap tanrısıydı. Yarı tanrı olan Herakle kraliyet ailesinin atası sayılırdı. Ksand ve Taul adında iki savaş tanrısını da Makedonlar aynı öyle çok sayardı.



*Kalkandelen menadası*

Makedonlar'ın 12 aydan oluşan kendi takvimleri de vardı. Makedonlar'ın bu takvime göre yılın belirli günlerinde takip ettikleri kendi bayramları vardı. Makedonlar, tapınaklarda dua ederek tanrılarına kurbanlar veriyorlardı.

Olimpiya'da düzenlenen olimpiyat oyunlarına sadece Helenler katılabilirdi. Makedonlar Helen olmadığından dolayı Makedon hükümdarı I. Arhelay Olimp Dağı'nın altında olan Dion şehrinde ilk Makedon olimpiyatlarının düzenleyicisi oldu. Makedon olimpiyat oyunları 9 gün sürerdi. Bu yarışmalarda atletizm ve müzik alanında yarışmalar düzenlenirdi. Yarışmaların her günü ayrı bir periye adandı.

*Makedonlar'da en tanınmış tanrılar hangileridir?*

*Makedonlar neden kendi olimpiyat oyunlarını düzenlemek zorundaydı?*

## MAKEDON DİLİ

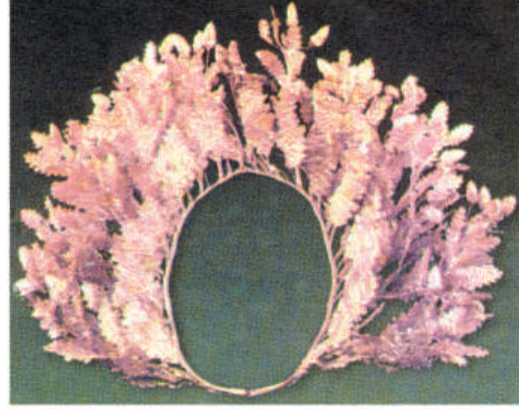
Antik Makedonlar özel bir halk olarak kendi özel dilleri vardı. Bu dil, Hint Avrupa kökenliydi ve Helenler'in dilinden farklıydı. Makedonlar'ın konuştuğu dilden günümüze kadar sadece 150 tefsir (kelime) korundu. Bu Maken dili korunamadı, çünkü onun için yazı yaratılmadı. Makedon kralları kendilerine uzun vadeli hedefler belirledikleri için yakın veya uzakta bulunan diğer krallıklarla, kabilelerle veya şehirlerle yaptıkları günlük temaslarında o dönemde büyük ölçüde yaygın olan Helen dilini ve yazısını kullanmak zorunda kaldılar.

*Makedon dili neden korunamadı?*

# KONU 1

## ANTİK MAKEDONLAR'IN MADDİ KALINTILARI

Makedonya topraklarında yapılan arkeolojik araştırmalar sayesinde Ayga, Pela, Dion, Evrop, Filii, Amfipol, vb. şehirlerin kalıntıları keşfedildi. Bu şehirler çeşitli inşaat yapılar ile süslenmişler. Bu inşaat edilen yapılardan agorlar (şehir meydanı), şehir tapınakları ve saraylardı. Makedonlar mimari alanda daha çok Dor ve İyon tarzını tercih ettiler. Çok sayıda Makedon askeri kaleler de bulundu. Bu askeri kaleler önemli yerlerde dikdörtgen şeklinde oyulmuş büyük bloklardan yapıldı. Kendi ihtiyaçları için tiyatroları da vardı. Bu tiyatrolarda temsilcilerden madda halka toplantılar, gösteriler ve ayin törenleri yapıldı.



*Makedon kral taçları*

Makedonya topraklarında çok sayıda önemli mezarlıklar (nekropol) bulundu. Daha tanınmışları şunlardır: Trebenişte nekropoller, Selanik yakınlarında Sindos nekropoli, Vergina'da kralliyet nekropoller, A. Seltse mezarlıkları vb. Makedon mezarları Dor veya İyon tarzında olan ön cepheden ve odacıklardan oluşurdu. Mezarlık yüksek toprak ve mezar höyükleriyle örtülüydü. Bu şekilde mezarların örtülmesi onların soyulmaktan korunması veya eski ataerki gelenekleri yüzündendir.



*Filip'in mezarlığında bulunan altın yapımı bulgular*

Makedon Kralları I. İskender Filhelen'den başlayarak kendi monetlerini tunçtan, gümüşten ve altından yaptırmaya başladılar. Monetlerin yüzeylerinde görülen çizimlerde genelde çeşitli mitolojik sahnelerden şekiller, bitki ve hayvan dünyasından şekiller ya da Makedon krallarının yüz şekilleri verildi.

Makedon kralları, kendileri için özel yapılan diyademleri ile tanındılar. Nüfus ise Kausiya denilen başlık ile tanınırdı.

*Nasıl arkeolojik kalıntılar korunmuştur?  
Makedon olimpiyatları ile ilgili proje yapımız.*



# KONU 1



*Resimde hangi sembolleri tanıyabilirsin?*

## ROMA EGEMENLİĞİ ALTINDA MAKEDONYA

### MAKEDON-ROMA ÇATIŞMALARI TEHLİKESİ ÖNCESİNDE

Helen devletlerine karşı yürütülen savaşlarda, onlar diğer Helen devletlerinden yardım almalarına rağmen, M.Ö. III. yy. Makedonya (Antagonidler'in devleti) uluslararası ilişkilerde hala önemli bir siyasi gücü temsil ediyordu. O dönemde Makedonya Balkan Yarımadası'nın en güçlü devletiydi. Bu devletin yeniden güçlenmesine Antagonid hanedanlığından gelen Makedon kralları, daha doğrusu Kral Antigon Doson ve Kral V. Filip (M.Ö. 221-179) neden oldular. Bu dönemde Akdeniz'in batısında Roma ve Kartaca üstünlük için savaş ediyordu. Roma'nın diğer topraklara da yayılma amaçları giderek Makedonya için tehlikeli oluyordu. Bu yüzden V. Filip, Roma'ya karşı ortak bir savaş için Kartaca'yla ittifak yaptı. Bu olayla Makedonya ve Roma arasında ilişkiler bozulmuş, daha sonra savaşlara da neden oldu. Romalılar aynı öyle Makedonya'ya karşı savaşta Helen devletlerinin Makedon idaresine karşı gösterdikleri memnuniyetsizlikten de yararlandılar. Makedonya ve Roma arasında savaş M.Ö. 215 yılında başladı. Makedonya ve Roma arasında toplam üç savaş yürütüldü.



*Makedon Kralı V. Filip*

*Makedonya'nın M.Ö. III. yy. durumu nasıldı?*

### MAKEDONYA-ROMA SAVAŞLARI

Makedonya-Roma arasında ilk savaş M.Ö. 215-205 yıllarında yürütüldü. Bu savaşta Romalıların katılımı Epir sahillerine bir filo göndermekle sınırlıydı. Makedonya'ya karşı olan bu savaşa doğrudan Aytol İttifağı önderliğinde Antimakedon koalisyonu katıldı. Bu koalisyonun görevi Kartaca yöneticisi olan Hanibal'a, Makedonya'nın yapması gereken yardımın yapılmasını önlemektir. Bu savaş önemli değişimlere neden olmadan Makedonya ve Aytol İttifağı arasında yapılan barış ile sona erdi.

Makedonya ve Roma arasında M.Ö. 200-193 yıllarında ikinci savaş yürütüldü. Bu savaşta Makedon ve Roma orduları arasında doğrudan çatışma oldu. Savaşın başlaması





*Kral Persey*

için resmi neden V. Filip'in Küçük Asya'da bulunan Bergama topraklarında Trakyalılara karşı savaşa angaje olmasıdır. Makedonya topraklarına yaptıkları girişimlerden sonra Roma ordusu Adriyatik Denizi'ne doğru geri dönüş yaptı. Dardanlar, İlirler, Aytollar ve Ahaylılar bu savaşta Romalıların tarafına geçtiler. Belirleyici savaş M.Ö. 197 yılında Kinoskefale'de oldu. Kral V. Filip bu savaşı kaybettiği için barış yapmak zorunda kaldı. Barış sözleşmesine göre Makedonya kendi sınırları dışında hükmettiği toprakları kaybediyordu, büyük miktarda savaş tazminatı ödemeliydi, filoyu teslim ederek orduda asker sayısını azaltmalıydı.

V. Filip'in ölümünden sonra iktidara oğlu Persey (M.Ö. 179-163) geçti. Persey aynı zamanda Antik Makedonlar'ın son kralı sayılır. M.Ö. 171-168 yıllarında yürütülen Üçüncü Makedon-Roma Savaşı'nda değişken başarı ile yapılmıştır. Belirleyici savaş M.Ö. 168 yılında Pidna'da yürütüldü ve Romalıların zaferi ile sonuçlandı. Bu savaştan sonra Makedonya'nın devlet olarak varlığı yok edildi, Kral Persey ailesiyle birlikte Roma'ya götürüldü.

*Makedon-Roma Savaşları neden yürütüldü?*

## ROMA EYALETİ OLARAK MAKEDONYA

Makedonya toprakları fethedildikten sonra bazı özyönetim haklarına sahip olan dört bölgeye ayrıldı. Bu bölgeler arasında herhangi bir ekonomik ve siyasi bağları yasaktı. Makedonlar'ın altın ve gümüş maden ocaklarını kullanması yasaklandı. Makedon hazineleri Roma'ya taşındı.

Makedonlar Roma idaresinden memnun değildi. Andrisk kendisini son Makedon kralı olan Persey'in (sahte Filip) oğlu olarak tanıttı. O, Makedonların bu memnuniyetsizliğinden faydalanarak M.Ö. 149 yılında başarısız bir ayaklanma başlattı. Ayaklanmacılar yenildi ve M.Ö. 148 yılında Makedonya Roma'nın bir eyaletine dönüştürülerek belirgin olan bağımsızlığını kaybetti. Makedonya'ya bundan sonra düzenli Roma ordusu yerleştirdi ve aynı zamanda bu topraklar Roma memurları ve yöneticileri tarafından yönetilmeğe başladı. Eyaletin başında tüm askeri ve sivil yönetimi elinde olan Romalı yönetici getirildi.

*Andrisk'in yönetiminde olan ayaklanma neden başladı?*

# KONU 1

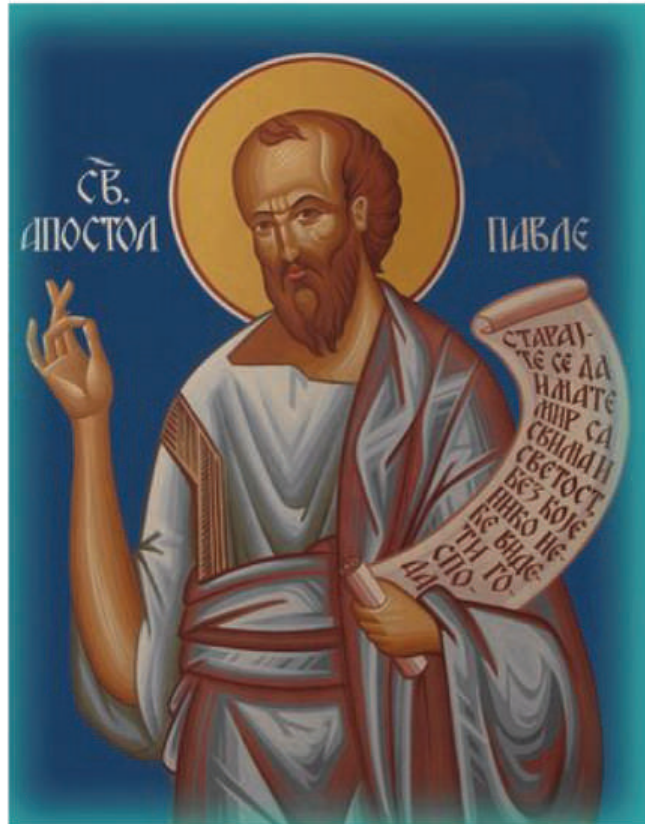
## MAKEDONYA'DA HRİSTİYANLIĞIN YAYILMASI

Hız. İsa'nın öğrencilerinden biri sayılan Aziz Pavle'nin yaptığı misyoncu yolculuğu ile Makedonya'da Hristiyanlığın yayılması başladı. M.Ö. I. yy ortalarında Makedonya'ya birkaç kez gelen havari Pavle yerel halk arasında Hristiyanlığı yaymağa başladı. O, ilkönce Filipi şehrinde Hristiyanlık hakkında vaazler yaptıktan sonra, Selanik ve daha sonra Ber şehrine gitti. Filipi şehrinde olan Lidiya Hristiyanlığı ilk kabul eden ve vaftizlenendir. Hristiyanlığı kabul eden birçok destekçileri olduktan sonra havari Pavle, Filipi'de, Selanikte ve Ber şehrinde Hristiyan belediyelerini oluşturdu. Bunlar Makedonya'da hem de Avrupa'da oluşan ilk Hristiyan cemaatlerdi. Havari Pavle, Filipi'de ve Selanik'te bulunan Hristiyan belediyelerine üç mektup gönderdi. Bu mektupların bir tanesini Filipi şehrinde olanlara ve diğer iki mektubu Selanik'teki destekçilerine gönderdi. O, mektuplarında taraftarlarını teşvik ediyor ki hayatta kalarak Hristiyanlığı savunabilsinler. Aynı öyle mektuplarında taraftarlarından inançlarını, umut ve sevgiyi en yüksek erdem olarak korumalarını istiyor.

Aziz Pavle, Filipe'de oluşturduğu ilk Hristiyan belediyesindeki organizasyonu ve yönetimi Luka'ya bıraktı. Luka, Hristiyanlıkla ilgili yazıla dört kutsal kitaptan birini yazdı. Bu kutsal kitap Hristiyan öğretisinin temelidir.



Kutsal Evangelist Luka



Aziz Havari Pavle

*Aziz Pavle, taraftarlarına gönderdiği mektuplarda neyi önerdi? Araştır ve öğren! Makedonya neden incil-kutsal topraktır!*

**KONU 2**  
**ORTA ÇAĞ'DA MAKEDONYA**

## SLAVLARIN MAKEDONYA'YA YERLEŞMESİ

### MAKEDONYA SLAV KABİLELERİ VE ONLARIN TOPRAKLARI

VI. yy sonlarından VII. yy ortalarına kadar Makedonya topraklarının tamamı Selanik hariç, Slavlar tarafından iskan edildi. Makedonya'da Slav kolonizasyonu sırasında Makedon şehirleri, Hristiyan kiliseleri, kaleler imha edildi ve bunların çevrelerindeki köle sahiplerin ekonomileri soyuldu ve tahrip edildi.

Makedonya topraklarına birçok Slav kabileleri yerleşti. Bu topraklara yerleşen kabilelerden daha büyük bir kısmının isimleri bilinmektedir. Selanik yakınlarında Sagudatlar kabilesi, Selanik şehrin batısında Dragovitiler, Halkidik Yarımadası'nda Rinhinler, Struma ve Usturumca Irmağı'nın akışı ve etrafında Strumyalılar, Mesta Irmağı etrafında Smolyanlar ve bugün varolan Köprülü, Kavadar, Pirlepe, Manastır, Kırçova, Debre, Ohri, Prespa ve etrafındaki alana Berzitler kabilesi yerleşti.

*Makedonya'ya yerleşen en tanınan Slav kabileler hangileridir?*

### SELANİK ŞEHRİNE SLAVLARIN KUŞATMA VE SALDIRILARI

VII. yy. sonlarında, Slavlar kendi başına veya Avarlarla birlikte Selanik şehrini ele geçirmek için iki saldırıda bulundular. Bu şehir Bizans'ta Konstantinopol'den sonra büyüklüğüyle ikinci şehir olarak bilinirdi. Saldırılarda çeşitli kuşatma araçları kullanmalarına rağmen Selanik şehrin kalın duvarlarını aşamadılar. VII. yüzyılın ikinci on yıllarında Slavlar, Knez Hatson önderliğinde olan büyük kabile birliği içinde birleşerek üçüncü kez Selanik şehrine saldırdılar. Bu saldırı da başarısız oldu. Knez Hatson yakalandı ve öldürüldü. İlerideki yıllarda da bu şehrin ele geçirilmesi için deneyler yapıldı, fakat bunlar da başarısız oldu. Selanik bundan böyle de Bizans'ın Makedonya topraklarında var olan tek üssü olarak kaldı. Zamanla, Slav kabilelerin etkisi altında kalan bu şehir de yavaş yavaş Slavlaştı.

*Slavlar neden Selanik şehrini ele geçiremediler?*





*Selanik'te Orta Çağ duvarların görünümü*

## **MAKEDON SKLAVİNİLER'İN OLUŞTURULMASI**

VI. yy sonlarında birçok Slav kabilelerin yerleşmesiyle birlikte Makedonya topraklarında Sklaviniler de ortaya çıktı. Sklaviniler esasta ayrı ayrı Slav kabilelerin kabile topraklarını temsil ederdi. Sklaviniler isimlerini kabilelerin isimlerinden aldılar. Berzitler kabilesinin Sklavinisi örneğin “Berzitya” olarak adlandırılırken Dragovitler kabilesinin Sklavinisi “Dragovitya” adlandırıldı vb. Makedonya’da oluşan tüm Sklaviniler de “Makedon Sklavinileri” olarak genel bir isim aldılar.

VII. yy ikinci yarısında Makedon Slav kabileleri büyük bir kabile birliğinde birleştiler. Bu birliğin yöneticisi olarak Rinhinler kabilesinin yöneticisi Prebond seçildi. Bunların amacı Selanik şehrinde varolan Bizans idaresini kaldırmak ve Makedonya’da Slav bir devlet kurmaktı. Prebond yakalandı, Konstantinopolis’e götürüldü ve 674 yılında ödürüldü. Böylece Makedon Sklaviniler’in Prebond yönetmenliğinde birleşmeleri ve daha VII. yy. devlet kurmak deneyleri başarısız oldu.

*Makedon Sklavinileri neyi temsil ediyordu?*

## KONU 2

### SLAVLAR'IN ANTİK MAKEDONLARA'A KARŞI TUTUMLARI

Slavlar, Makedonya topraklarına yerleştikleri dönemde bu topraklarda sayıca en çok varolan yerli nüfusu Antik Makedonlar oluştururdu. Slavlar'ın yerleşimi esnasında Antik Makedonlar'ın bir kısmı kurulan deniz kıyı şehirlerine ve adalarına, bir kısmı Trakya topraklarına yerleştiler. Topraklarında kalan ve Slavlara direniş gösteren Antik Makedonlar, Slavlar'ın saldırılarının hedefi oldular. Eski yerli olan Antik Makedonlar'ın çok küçük bir kısmı dağlık bölgelere çekilerek yaşamlarını orada sürdürdüler. Dağlık bölgelere yerleşenler kendi dil, adet ve kültürlerini koruyabildiler. Ulahlar bu eski yerli nüfusun kalıntıları olarak görülmektedir.

Antik Makedonlar, şimdi sayıca daha az olduklarından dolayı daha büyük sayıda olan Slavlar arasında erimişler. Beraber yaşayan ve karışan Slavlar ile Makedonlar'dan daha sonraları, daha doğrusu X. yy. ikinci yarısında Güney Slav milletler grubuna giren yeni Makedon-Slav milleti oluştu. Antik Makedonlar, Slavlar'a kültürlerini, adetlerini ve Makedonya ve Makedonlar olan isimlerini de aktardılar. Bununla diğerkomşu olan Balkan milletlerinden farklıdılar.

*Slavların yerli nüfus olan Antik Makedonlar'a karşı tutumlarını açıkla.*



*Selanik'te Az. Dimitriya kilisesi*



**ETNİK VE TOPLUMSAL-EKONOMİK DEĞİŞİKLİKLER**

Slavlar'ın Makedonya'ya yerleşmesi ile etnik yapı temel değişmelere uğradı. Şehir ve köy yerleşim yerleri, dağlar, ırmaklar, göller vb. yerleşim yerleri yeni Slav isimleri aldılar ya da eski isimler Slavlaştırıldı. Örneğin, Lihnidos şehri Ohri ismini aldı, Aksios Irmağı Vardar ismini aldı vb. Birçok dağlar da Slav isimler aldı, örneğin: Belasitsa, Ograjden, Bistra vb. Birçok şehrin ismi Slavlaştırıldı, örneğin: Skupi şehri Skopye olarak, Tesalonika şehri Selanik, Astibo şehri İştıp oldu.

Makedonya topraklarına Slavlar'ın yerleşmesi ile birlikte bu topraklarda varolan Bizans iktidarına ve eski yaşanmış olan köle sahiplik düzenine de son verildi. Ortadan kaldırılan köle sahiplik işletmelerin yerine özgür Slav köy belediyeleri kuruldu. Bu köy belediyelerinde özgür edilen köleler ve koloniler özgür insan olarak yaşamaktaydılar. Zamanla toplumun gelişmesiyle bu köy belediyelerinden bölgesel belediyelere geçildi. Bu olay köylüler arasında mal eşitsizliğine ve belediyelerin sınıflaşmasına neden oldu. Bu olaylar neticesi olarak IX. ve X. yy. daha zengin olan köylüler feodal (derebeyi) hükümdarlara fakir olanlar da bağımlı insanlar durumuna düştüler. Böylece eski Slav-belediye düzeni ortadan kaldırıldı ve yerine yeni derebeyi (feodal) toplumsal düzen dönemi başladı.

*Slavlar'ın Makedonya topraklarına yerleşmesiyle nasıl bir etnik, toplumsal ve ekonomik değişmeler yaşandı?*

**MAKEDON SKLAVİNİLERİ'NİN BULGAR VE BİZANS İDARESİ ALTINA GEÇMESİ**

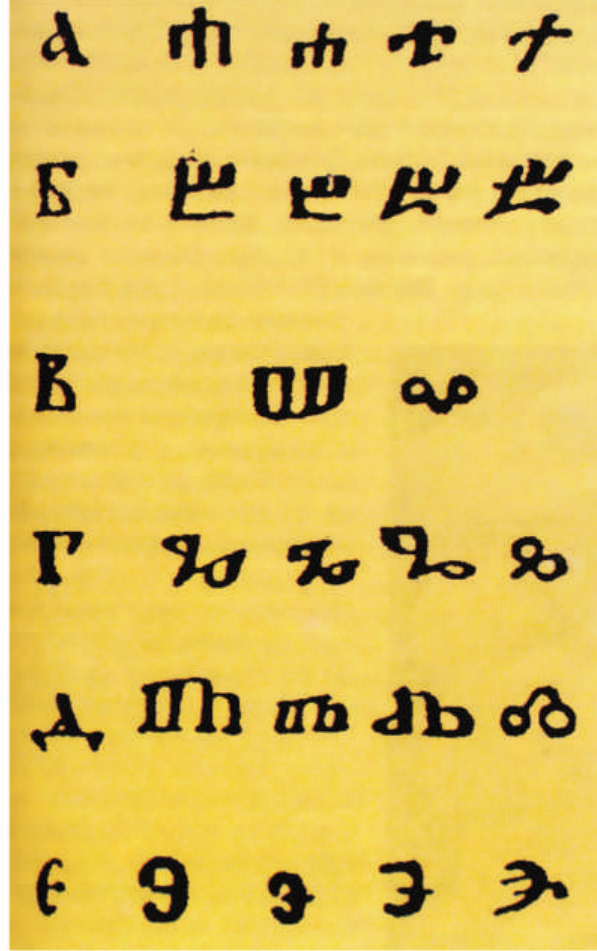
Bizans devleti VII. yy sonlarında Makedon Slavları'na karşı askeri operasyonlar yoğunlaştırıldı. Özellikle VIII. yy sıklaşan Bizans saldırılarına Makedon Sklavinileri aralarında daha büyük kabile birlikleri kurarak başarıyla direnebildiler.

IX. yy ilk yarısında Makedon Sklavinileri yoğun Bulgar saldırısına da maruz kaldılar. Bu olayların neticesinde IX. ve X. yy başlangıcında Makedonya topraklarının daha büyük bir bölümü Bulgarlar tarafından ele geçirildi, diğer bir bölümü ise Bizans devletinin hakimiyeti altına geçti.

### SLAV OKUR-YAZARLIĞI VE KÜLTÜRÜ' NÜN OLUŞMASI VE GELİŞMESİ

#### SLAV ALFABESİNİN OLUŞTURULMASI İHTİYACI

Balkan Yarımadası'na yerleşirken Slavlar Makedonya topraklarına geldiler ve beraberinde çok tanrılara olan inançlarını ve eski Slav adetlerini de getirdiler. Hristiyanlık hakkında ilk bilgileri eski yerli olan Antik Makedonlar'dan öğrenip kabul ettiler. Bunların etkisi altında, Makedon Slavları Hristiyan öğretisini kabul etmeye başladılar. Bizans devleti bunları ele geçirmek ve söz dinler duruma getirebilmek için Hristiyanlığı yaymaktan faydalandı. Bizans askeri harekâtları ile birlikte iktidarı altına düşen Slavlar'ın Hristiyanlaştırılmasını da örgütledi. Fakat Hristiyanlığın kabul edilmesi çok yavaş gerçekleşiyordu, çünkü bunun için Slav dilinde yazılmış kilise kitaplarına ihtiyaç vardı. O dönemde Slavlar'ın kendi yazıları yoktu ve onlar çizgi-çentik şeklinde yazıyorlardı. Ancak Kiril, kendi kardeşi Metodiy'in yardımıyla Glagoliça denilen Slav alfabesini yaratınca büyük sayıda Slavlar Hristiyanlığı kabul ettiler.



En eski Glagol yazısının şekilleri

*Hristiyanlıkla ilgili ilk bilgileri Slavlar ne zaman aldılar?*



## SLAV OKUR-YAZARLIĞI VE ALFABENİN OLUŞTURULMASI

İlk Slav alfabesinin (glagoliça) yaratıcıları ve Slav okur-yazarlığın ve kültürünün temellerini atan Konstantin (Kiril) ve Metodiy kardeşlerdir. Selanik'te IX. yy. başlangıcında doğdular ve muhtemelen Slav kökenleri vardır. Babaları Lav ve anneleri Mariya zengin ailelerden gelmekteydi, onun için bunların iyi bir eğitim alma imkânları oldu. Bu eğitimleri sayesinde onlar Bizans'ta yüksek devlet görevlerinde bulunabildiler. Eğitimi tamamladıktan sonra büyük kardeş Metodiy, Selanik bölgesinde askeri görevlerde bulundu.

Metodiy yirmi yaşındayken Bizans İmparatoru'ndan voyvoda rütbesini aldı ve Makedonya'da bir Slav Knezliği'ni yönetmesi için göreve gönderildi. Bu knezliğin merkezi-



*Az. Kiril ve Az. Metodiy  
(minyatur)*

ni Ustrumca-Bregalniça bölgeleri oluşturuyordu. Metodiy bu knezliğin başında on yıl (845 y. - 855 y.) kaldı. Bu dönemde yaşça daha küçük olan Konstantin üniversite seviyesinde görülen Konstantinopolis'te bulunan Yüksek Magnaur okulunu tamamladıktan sonra kardeşine yardım etmesi için onun yanına göreve gönderildi. Daha sonra Konstantin keşiş olunca Kiril adıyla tanındı. Kiril, kardeşi Metodiy'in yardımıyla Bregalniça misyonunu yerine getirirken Slav alfabeyi-Glagoliça'yı 855 yılında yarattı. Bu alfabe 38 harften oluştu. Kiril, Slavlar arasında görevde bulunurken 54.000 kişiyi Hristiyanlaştırdı ve çok sayıda "Slav dilinde kitaplar" yazdı. İşte bu şekilde Kiril, kardeşi Metodiy'in yardımıyla Makedonya'nın bu kısmında Slav okur-yazarlığın ve kültürünün temellerini attılar. Aynı öyle Slav kilisesinin de temellerini attılar, çünkü kiliselerde Slav dilinde ibadetlerin yapılmasını başlattılar. Bu yüzden haklı olarak Makedonya, Slav okur-yazarlığın ve kültürün vatanı olarak sayılır.

855 yılında Kiril ve Metodiy kardeşlerin Bregalniça-Ustrumca'da yöneticilik ve misyoner işleri son buldu. Metodiy bundan sonra Küçük Asya'da bulunan Olimp Dağı'nda bir manastırda yaşamına devam etti. Bu manastır sessizliğinde zamanının çoğunu Slavca kitaplar yazarak ya da Yunanca yazılan kitapların Slavcaya çevirisini yaparak geçirdi. Kiril 855- 856 yılları arası dönemde Bizans imparatoru tarafından Bağdat'ta Saratsinler arasına yeni misyo-

## KONU 2

na gönderildi. Kiril misyonunu başarıyla tamamladıktan sonra Olimp Dağı'nda bulunan kardeşi Metodiy'in yanına gitti.

Kiril ve Metodiy kardeşler, 860 yılında Karadeniz kıyılarında yaşayan Hazarlar arasında yeni bir misyona gönderildiler. 861 yılında Hazar misyonu başarıyla tamamlandıktan sonra Metodiy Olimp Dağı'ndaki manastıra geri döndü ve manastırın yöneticisi seçildi, kardeşi Kiril de Konstantinopolis'e geri döndü.

*Kiril ve Metodiy'in Bregalniça misyonunu açıkla!*

### KİRİL VE METODİY KARDEŞLERİN MORAVA MİSYONU

Büyük Morava Knezi Rostislav'ın vekilleri İstanbul'a gelerek İmparator III. Mihail'e bir dilekçe sundular. Bu dilekçede Knez Rostislav, Büyük Morava kiliselerinde Hristiyanlığı anlaşılır bir Slav dilinde açıklayabilecek olan eğitilmiş kişilerin gönderilmesini istemektedir. Bizans imparatoru çok düşünmeden bu misyon için kendilerini bu konuda önceden kanıtlayan Kiril ve Metodiy kardeşleri gönderdi. Onlar o dönemde Makedon topraklarında yarattıkları alfabeyi tamamlayıp uyarlaşmasını yaptıktan sonra çok sayıda Slavca kitaplar yazıp tercümelerini yaptılar. 863 yılında Kliment, Naum gibi seçilmiş öğrencileri ile birlikte Büyük Morava'ya gittiler. Kiril ve Metodiy, kiliselerde Slav dilinde ibadetlerin yapılmasını başarırken Alman rahipleri bunların çalışmalarını engellemeye başladılar. Morava'da bu rahipler dini halkın anlamadığı Latin dilinde yaymaya çalışmıştı. Kısa bir zaman sonra Kiril ve Metodiy kardeşler öğrencileri ile birlikte Papa Nikola (Papa I. Nicholas) tarafından Roma'ya çağırıldılar. Esasta kardeşler Büyük Morava'daki çalışmaları hakkında papaya rapor sunmaları gerekirdi. Kiril ve Metodiy kardeşler Roma'ya vardıklarında onları yeni seçilen Papa II. Hadriyan (Hadrianus) ve Roma vatandaşları resmi olarak karşıladılar. Papa ayrıca birçok Roma kiliselerinde Slavca dilinde ibadetlerin yapılmasına izin verdi. Papanın emriyle Metodiy'e yüksek rahip rütbesi (başpiskopos) verilirken Kliment ve Naum vb. rahip rütbeleleri verildi.

Roma'da bulunurken Konstantin Filozof hastalandı. Kiril ölmeden önce 869 yılında keşişliği kabul etti ve o zaman Kiril ismini aldı. Kiril'in cesedi, sadece Roma



*Aziz Kiril*



Az. Metodiy

papalarına yapılan gömme törenleriyle Roma'da Az. Kliment kilisesinde gömüldü.

Metodiy, bundan sonraki dönemde sadık öğrencileri ile birlikte Büyük Morava'daki misyonerlik etkinliğine devam etti. Metodiy'in misyonerlik çalışmaları esnasında devamlı yine Alman rahipleri tarafından engellenmeye çalışıldı. Tüm bu engellemelere rağmen Metodiy hayatının sonuna kadar (885) başarılı bir şekilde Alman rahiplerine karşı mücadele etti. Onun bu mücadelesini sadık öğrencileri her yönle desteklediler.

*Kiril ve Metodiy'in Büyük Morava misyonunun önemi nedir?*

## OHRİ EDEBİYAT OKULU

### OHRİ EDEBİYAT OKULUNUN YARATILIŞI

Kiril ve Metodiy kardeşlerin ölümünden sonra onların etkinliğini öğrencileri devam ettirtiler. Büyük Morava'da bu öğrenciler devamlı Alman rahiplerinden işkence ve zulüm gördükleri için Balkan Yarımadası'nın güneyine doğru kaçmak zorunda kaldılar. 885 yılında Büyük Morava'yı 200'den fazla öğrenci terketti. Kliment, Naum, Sava, Angelariy vb. öğrenciler Knez Boris'in hüküm sürdüğü Bulgaristan'a geldiler. Knez Boris yeni ele geçirdiği Makedon ve Arnavut topraklarında siyasetini gerçekleştirmek için bunlar gibi eğitilmiş kişilere ihtiyacı vardı. Bu yüzden 886 yılında Knez Boris, Kliment'i Kutmiçevitsa bölgesine misyoner olarak gönderdi. Merkezi Ohri ve Devol olan bu bölgenin bir kısmı Güneybatı Makedonya'da ve bir kısmı Güney Arnavutluk'ta bulunuyordu.

Ohri şehri daha başlangıçta Kliment'in öğretim çalışmalarının daha önemli merkezlerinden biri oldu. Kliment, Knez Boris'in hüküm sürdüğü dönemde Ohri'de birçok kilise yap-



## KONU 2



Az. Kliment ve Az. Naum, XV. yy. çizilen ikonlar

tırdı ve bu kiliselerde Slav dilinde ibadetlerin yapılmasını sağladı. Kliment böylece Makedon Slav okulunun ve Slav kilisesinin temellerini attı.

Kliment eğitimci etkinliklerini Kutmiçeviça bölgesinde daha başarılı yapabilmesi için Knez Boris ona Devol bölgesinde üç görkemli olan sarayı hediye etti. Kliment'in bu sarayları Slav okulları haline dönüştürdü. Knez Boris, Kliment'e Ohri'de bulunan tatil yerlerini de armağan etti. Kliment bu topraklarda Az. Panteleymon adında kendi manastırını inşa ettirdi. Bu manastır zamanla daha yüksek kilise ve eğitsel eğitim almak için en önemli bir merkez haline geldi. Bununla Kliment daha bir defa eğitimci olarak çalışırken Ohri edebiyat okulunun temellerini attı. Bu okul yavaş yavaş gelişerek yüksek okul kurumu haline geldi, daha doğrusu genel olarak ilk Slav üniversite merkezi oldu. Bu nedenle haklı olarak Kliment Üniversitesi denir.

Kliment, yoğun eğitici faaliyetleri sonucunda kısa bir zaman içerisinde sayısız Slav rahiplerini, öğretmenlerini vb. kültüryaratıcılarını yetiştirmeyi başardı. Bunların sayısı yaklaşık 3500'di. Ohri'den madda bunlar Makedonya'nın diğer bölgelerinde de rahipler, öğretmenler, yazarlar, sanatçılar vb. gibi etkinliklerde bulundular. Bu etkinliklerle Makedon kiliselerinde Bizans rahiplerin anlaşılmayan Yunanca ile yaptıkları ibadetler yerine Slavca ibadetlerin uygulanması başladı.

Çoğunlukla Ohri'de kalan Kliment burada verimli bir edebi faaliyet geliştirdi. Onun kaleminden 50'den fazla edebi eser meydana gelmiştir ki bunlar Makedon edebiyat ve yazarlığın gelişmesi için temel oldular. O yüzden Kliment Ohrili olarak adlandırıldı. Tüm bunlar Ohri'nin Slav kültürü için temel merkez olmasını sağladı. Çok sayıda Slavca yazılan edebi eserler bu şehirden Makedonya'nın her yönüne ve tüm Slav dünyasına yayıldı.

*Ohri edebiyat okulunun önemi nasıl bir anlamı içerir?*



*Az. Naum kilisesi*

### **KLİMENT'İN PİSKOPOS OLARAK ATANMASI VE AZ. NAUM'UN MAKEDONYA'DA FAALİYETLERİ**

Simeon, IX. yy sonlarına doğru Bulgar devletinin yeni hükümdarı oldu. İktidara gelir gelmez 893 yılında Kliment'i, Velička Eparşisi'ne piskopos olarak atadı. Eski bir Hristiyan şehri olan Tiveriopol (Ustrumca), Kliment eparşisinin merkezi oldu. Kliment haklı olarak ilk Slav piskoposu sayılır. Kliment'in yönetmenliğinde Bulgar kiliselerinde ve Bulgarlar tarafınca ele geçirilen Makedon ve Arnavut topraklarında Slav dilinde ibadetlere başlandı.

Kutmiçeviçada boş kalan öğretmelik görevine Simeon, Kliment'in en yakın işbirlikçisi olan Naum'u getirdi. Kliment'e olduğu gibi onu da Ohri Gölün kıyısında zengin arazilerle onurlandırdı. Ohri Gölün kıyısında Naum bir manastır yaptırdı ve bu manastır onun ismini alarak Az. Naum oldu.

Naum'un da eğitimci faaliyetleri daha çok Ohri şehrine bağlıydı. Ohri şehrinin o dönemde Balkan Yarımadası'nda veya daha da geniş çevrede en gelişmiş kilise-eğitim ve kültür merkezi durumuna gelmesinde Naum'un da hizmeti büyüktür. Bunun etkinlikleri sonucunda büyük sayıda kilise adamları, eğitimciler ve kültür yaratıcıları ortaya çıktı. O da haklı olarak Ohrili olarak adlandırıldı. Naum yaklaşık olarak 900 yılında keşiş olmayı istedi ve kendi manastırını olan Az. Arhangeli'ye çekildi. Burada keşişlerin kardeşliğini kurdu.



## KONU 2

Ohrili Naum, hayatının sonuna kadar Kliment'in sadık işbirlikçisi olarak kaldı ve 910 yılında öldü. Onun ölüm merasimine en yakın işbirlikçisi olan Kliment de katıldı. Altı yıl sonra, daha doğrusu 916 yılında Kliment de öldü. Kliment Az. Panteleymon manastırında, kendi elleriyle ön sunağın sağ tarafında hazırladığı mezara gömüldü. Günümüzde bu manastır restore edildi ve buraya Az. Kliment'in kalıntıları da gömüldü.

*Az. Kliment ve Az. Naum için 893 yılının nasıl bir önemi vardır?*



*Plaoşnik'te Az. Panteleymon*

## BOGOMİL HAREKETİ

### BOGOMİL ÖĞRETİSİNİN BELİRMESİ



*Bogomil vaizi ve onu dinleyenler*

Bogomil öğretisi ilk kez Bulgar idaresi altında olan Makedonya topraklarında X. yy ilk yarısında ortaya çıktı. O dönemde Bulgar devletinin başında Çar Petar bulunuyordu. Makedonya bogomillerinin başında papaz Bogomil vardı. Onun faaliyetleri genelde Köprülü-Pirlepe bölgelerinde gerçekleşmiştir. Bunun böyle olduğunu ek olarak yazılmış olan halk hikayeleri ve papaz Bogomil'in ve öğretisinin etkisinde bu ismi alan birçok köylerin, ırmakların, alanların vb. korunan isimlerdir. Örneğin: Bogomila köyünün ismi, bundan madda

Bogomila Ovası'nın ismi, Babuna Dağı'nın ismi, Babuna Irmağı'nın ismi vb. Bogomiller aynı öyle "babunlar" olarak da tanınıyordu.

*Bogomil öğretisi ve hareketi ilk olarak nerede belirdi?*

### BOGOMİL ÖĞRETİSİNİN ESASI

Bogomillik, dini-felsefi ve toplumsal bir hareket olarak ortaya çıktı. Bogomilik beş yüz yıl varoldu ve bu süre içinde devamlı tamamlanarak, toplumsal-ekonomik ve siyasi şartlara bağımlı olarak özelliğini değiştirdi.

Derebeylik düzenin güçlenmesiyle, özgür köylüler giderek daha çok bağımlı duruma düştüler. Bağımlı duruma düşenlerin emeğinden aristokrasi ve kilisenin mensupları faydalanıp zenginleşiyor ve büyük feodal hükümdarlara dönüşüyorlardı. Feodaller, dünyevi veya kilise mensupları çok lüks ve savurgan bir hayat sürdürürken bağımlı duruma düşen köylüler giderek yoksullaşıyordu. Kişisel özgürlük kaybı, dayanılmaz feodal sömürü, feodal toplumsal düzene karşı Makedonlar'da büyük bir memnuniyetsizliğe ve direnişe neden oldu. Makedonya'da bu feodal (derebey) sömürüsüne karşı beliren halk direnişi bir dini hareket olarak oluştu ve tarihte Bogomil Hareketi olarak tanındı.

Bogomillerin kiliseye karşı saldırıları en sertti, çünkü kilise bir feodal kurum gibi Bulgar devletine hizmet ediyordu, daha doğrusu Makedon Hristiyanları söz dinler durumda tutabilmek için yarayan bir araçtı.

## KONU 2

Bogomil öğretisinin temeli dini ikilik oldu. Bogomillerin dini öğretisine göre dünya iki uzay gücü – iyilik ve kötülük arasındaki sonsuz savaş alanı temsil eder ve sonunda, onlara göre bu savaşı iyilik kazanır. Onlara göre iyilik gücü daha doğrusu yaratma gücü olan tanrıdır, kötülük gücü veya yıkıcı güç şeytandır. Tüm maddi dünyayı, insan vücudunu bile (insan ruhu buraya katılmaz) şeytan yarattı ve o bunlara hükmeder. Bogomillere göre aynı öyle görünmeyen (ruhani) dünyayı tanrı yaratmıştır. Bundan dolayı Bogomiller kiliseye, mülklere ve devlete karşı geldiler. Onlar feodal toplumu bir şeytani eser olarak göstermek istediler. Bunların inançlarına göre feodaller, yüksek mevkide bulunan din adamları ve hükümdarlar şeytana hizmet ederdi. O yüzden bunlar, köylülere feodal sahiplerin mülklerinde çalışmamaları ve feodallere, kiliseye veya hükümdarlara boyun eğmemeleri için çağırıda bulundular. Bogomiller, manastırların ve feodallerin elinde olan mülklerin alınmasını ve yoksul köylülere dağıtılmasını istediler. İşte bu nedenlerden dolayı yoksul ve sömürülen insanlar bogomil öğretisini kabul ettiler.



*Cehennem kapısı önünde şeytan*



*Bosna'da mezar taşı*

Bogomiller aralarına mükemmel olanlara, sıradan olanlara ve dinleyici olanlara ayırırdı. Mükemmel olanlar bogomil öğretisini en iyi açıklayanlardı. Bunların yaşamı kesinlikle sofucaydı. Vejetaryen gibi besleniyorlar, evlenmiyorlar ve zamanlarını dualar okumakla ve vaazlar vermekle geçiyordu. Sıradan olan Bogomiller sofu hayatına tamamen uymaları gerekmezdi, fakat bunların da yaşamlarında bazı belirli sınırlamalar vardı. Vaazlara sadece katılabilen dinleyici Bogomiller dini ayinlere katılamazdı. Bogomiller dini sembelleri olan ikonları inkâr edip haçı saygılamadılar ve kiliseler inşa etmediler. Bunlar dini belediyeler içinde örgütlendiler.

*Bogomillerin öğretisini açıkla?*



## BOGOMİL ÖĞRETİSİNİN YAYILMASI VE BOGOMİLLERİN SÜRGÜN EDİLMESİ

Bogomil öğretisinin hızlı bir şekilde yayılmasından rahatsız olan Bulgar hükümdarı Petar bu tehlikeli ve sapık olan hareketi durdurmak için çok sert tedbirler aldı. Bu anlamda Konstantinopolis'in patriği olan Teofilak'tan da destek aldı. Tüm tedbirlere rağmen Bogomil öğretisi yayılmaya devam ederek birçok köy ve şehri kapsadı.

XII. yy. sonlarında Bogomil öğretisi Makedonya sınırlarını aşarak birçok Balkan ülkelerine, daha doğrusu Avrupa'ya yayıldı. İtalya'da Bogomiller „Katarlar”, Fransa'da „Albigoylar”, Bosna'da “Patarenler” vb. isimlerle tanındılar. Bogomillerin ismi Duşan'ın Kanunnamesi'nde “Babunlar” olarak geçer. Burada belirtiliyor ki bunlara karşı ağır cezalar daha doğrusu el veya ayak kesme cezası uygulandı. Balkan Yarımadası'nda bu öğreti uzun yıllar yaşadı, daha doğrusu Balkan Yarımadası Osmanlı hakimiyetine geçinceye kadar.

*Bogomil hareketi hangi ülkelere yayıldı?*

## SAMUİL'İN DEVLETİ

### 969 YILINDA BULGAR İDARESİNE KARŞI AYAKLANMA VE MAKEDON DEVLETİNİN YARATILMASI



*Çar Samuil*

X. yüzyılın ortalarında Makedon topraklarının daha büyük bir bölümü Bulgar devletinin sınırları içine bulundu. X. yüzyılın 60'lı yılların sonlarında Bizans ve Bulgar devleti arasında savaş başladı. Kiev Rusyası bu savaşa Bizans taraftarı olarak karıştı. Savaş sırasında Bulgar hükümdarı Petar öldü. Bu olayları Knez Nikola'nın oğulları (genç knezler) David, Aron, Moysey ve Samuil istifade ettiler. Onlar 969 yılında Bulgar hakimiyetinden kurtulmak için ayaklandılar. Ayaklanma ilkönce Güneybatı Makedonya'yı kapsadı. Ayaklanmacılar geniş bir alanı kurtararak 969 yılında Balkan Yarımadası'nda yeni Slav devletin-Makedon devletinin temellerini attılar. Prespa şehri bu yeni kurulan Makedon devletinin başkenti oldu. Devletin başında dört kardeş bulundu. Onlardan herbiri devlet topraklarının ayrı bir bölümünü yönetiyordu. Bu dört kardeşin hüküm sürme biçimine dörtlü yönetim ya da tetraşi denir.

## KONU 2

Bizans 971 yılında Bulgar devletini yenilgiye uğrattı ve bunu bir Bizans eyaletine dönüştürdü. Makedon devleti 971 yılından sonra da Bizans'a bağlı olan bir devlet olarak varlığını sürdürdü.

*Hangi şartlar altında David, Aron, Moysey ve Samuil 976 yılında Bulgar hakimiyetine karşı ayaklanmayı başlattılar?*



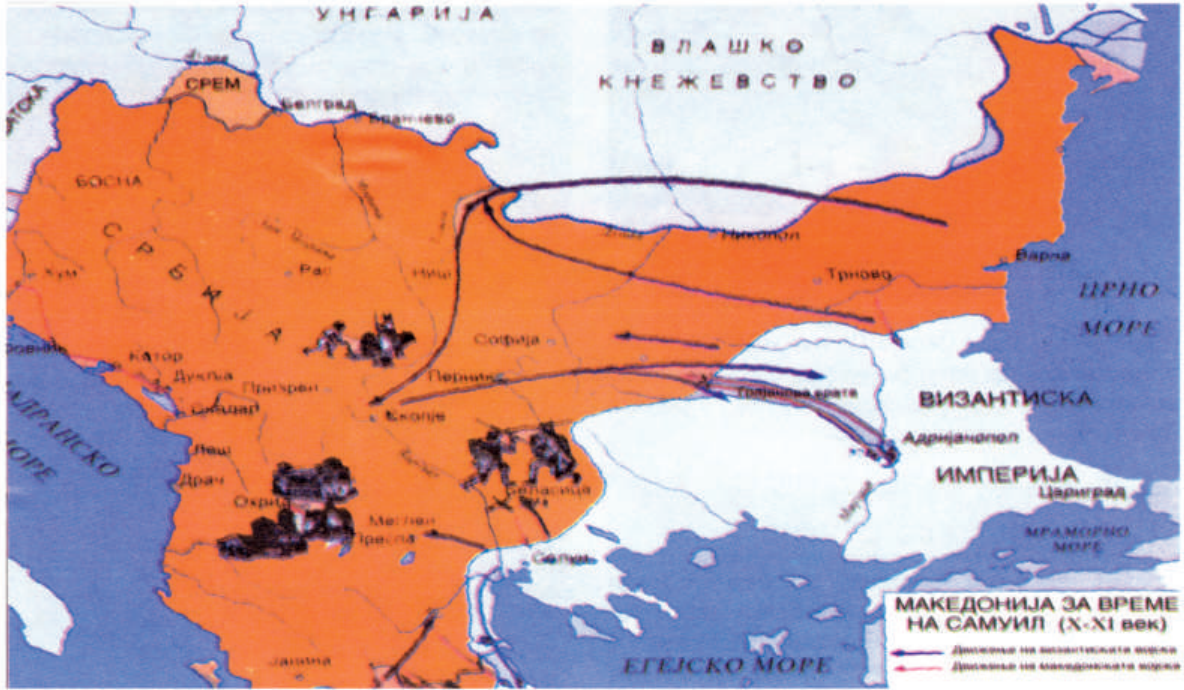
*Ohri'de bulunan Samuil kalesi*

### 976 YILINDA BİZANS İKTİDARINA KARŞI AYAKLANMA

976 yılında David, Aron, Moysey ve Samuil kardeşler Bizans'ın üstün idaresine karşı ayaklandılar ve bunun neticesi olarak Makedon devleti yeniden bağımsız oldu. Bu devlet 1018 yılına kadar varıldı.

Bağımsızlığın elde edilmesi ardından genç knezler devlet sınırlarını genişletmek için savaflara giriştiler. Kardeşlerden en yaşlısı olan David güneyde Kostur'a doğru sefere giderken hayatını kaybetti. Moysey ise Ser şehrin kuşatılması sırasında öldü, kardeşi Aron, Samuil'in emriyle öldürüldü, çünkü o Bizanslar'ın yardımı ile tek başına tahta geçmeyi düşünmüştü. Bundan sonra Aron'un bütün ailesi de öldürüldü, sadece oğlu sağkaldı. Böylece Samuil 976 yılından itibaren Makedon devletinin tek hükümdarı oldu. Böylece devlet monarşiye dönüştü. Tek başına idareyi eline alan Samuil, kısa bir zaman içerisinde büyük bir orduyu ve çok sayıda komuta kadrosunu yaratmaya başardı. Ordunun temelini piyade ve süvariler oluşturmaktaydı. Ülke çapında mistahkem şehirler ve savunma kaleleri inşa ettirdi.

*Samuil, Makedon devletinin tek hükümdarı (monarhu) nasıl oldu?*



*Samuil'in Makedon Çarlığı, X. yüzyılın sonu*

## MAKEDON DEVLETİN GENİŞLEMESİ

Samuil büyük ve iyi eğitilen bir orduyu yarattıktan sonra, devlet sınırlarını Makedon toprakları dışına da yaymağa başladı. 985 yılında Tesalya'da bulunan Larisa şehrini ele geçirdi. Bir yıl sonra Bulgaristan'da bulunan Trayan Kapısı (İhtiman) muharebesinde Bizans İmparatoru II. Vasiliy'i yenilgiye uğrattı. Bu başarıdan cesaretlenen Samuil, Duklya ve Dalmaçya'ya doğru yeni sefere çıktı. Duklya'da Knez Vladimir'i tutukladı. Vladimir daha sonra Samuil'in kızı Kosara ile evlendi ve Duklya'yı yönetmek üzere geri gönderildi. Bundan sonra Samuil Dalmaçya'ya doğru yürüdü ve Zadar'a vardı. Bundan sonraki dönemde Bosna'yı, Sırbistan'ı ve Arnavutluk'un Draç ile birlikte bir bölümünü ele geçirdi. 996 yılında Sprehey Irmağı kıyısında Bizanslarla yürütülen savaşta yenilgiye uğradı.

X. yy. sonunda Makedonya topraklarından madda ve Selanik hariç, Bulgaristan'ın daha büyük bir bölümü, Yunan topraklarının bir bölümü, Arnavut topraklarının bir bölümü, Sırbistan, Bosna vb. ülkelerin toprakları Makedon devletinin sınırları içine girdi. Bu büyük toprak kazanımlarından sonra Samuil, X. yy son yıllarında Prespa'da çar ilân edildi. Bununla Makedon devleti çarlığa dönüşerek tarihte Makedon veya Samuil Çarlığı olarak bilinmektedir.

*Makedon Çarlığın sınırlarını belirtiniz.*



## KONU 2

### SAMUİL DEVLETİNİN ÖRGÜTLENMESİ

Makedon Çarlığı merkezi yönetimi olan bir devlettir. Devletin başında sınırsız yetkileri olan hükümdar-çar bulunurdu. Hükümdar, ilkönce başkent Prespa şehrinde ondan sonra Ohri'de yaşadı. Hükümdarın sarayında, saray ofisleri vardı ve burada getirilen emirler, mektuplar, mesajlar vb. yazılırdı. Devletin daha kolay yönetilmesi için bölgelere ayrıldı. Bölgeleri asıl kökenli olan yöneticiler yönetirdi.

Devlette, kilisenin önemli bir rolü vardı. Samuil'in çar ilân edilmesi ile Makedon kilisesi başpiskoposluk rütbesine yükseldi. Başpiskoposluğun merkezi ilkönce Prespa şehrindeydi ondan sonra Ohri'ye taşındı. Hükümdar kilisenin desteğini alabilmek için ona armağanlar ve mülkler verirdi. Nüfus soylulardan, zanaatçılardan ve köylülerden oluşurdu.

*Samuil devletinin iç düzenlenmesi nasıl örgütlenmişti?*



*Belasiça Savaşı*

### BELASIÇA SAVAŞI VE SAMUİL'İN ÖLÜMÜ

XI. yy başlangıcında Bizans İmparatoru Vasiliy, Makedon devletine karşı askeri harekâtlarını hızlandırdı. Zaman içerisinde çarlığın sınırları giderek azalmaya başladı. 29 Temmuz 1014 yılında Belasiça Dağın eteklerinde büyük bir savaş oldu. Belasiça Muharebesi olarak tanınan bu savaşta Samuil ağır bir yenilgiye uğradı ve kaçarak ancak kurtulabildi.



*Kör edilen Makedon askerleri Samuil önünde*

Bizans imparatoru 14-15.000 Makedon askerini tutukladı. Vasiliy, tutuklanan tüm askerlerin gözlerinin oyulmasını ve her yüzüncü askerinin bir gözünün bırakılmasını buyurdu. Bundan sonra kör ettirdiği askerleri o dönemde Pirlepe'de bulunan Samuil'e gönderdi. Samuil askerlerinin halini görünce kalp krizi geçirdi ve 6 Ekim 1014 yılında öldü.

Samuil'in ölümünden sonra iktidar oğlu Gavriilo Radomir'e kaldı. O, bir yıl bile tahtta kalmadı. Bizans İmparatoru II. Vasiliy tarafından kışkırtılan kuzeni İvan Vladislav onu 1015 yılında öldürdü. İvan Vladislav bundan sonra çar tahtını ele geçirdi. İvan Vladislav tüm uğraşlarına rağmen devletin zayıflamasını önleyemedi. 1018 yılında Draç yakınlarında yürütülen savaşta öldürüldü.

İvan Vladislav'ın ölümünden sonra tahtta eşi Çarıçe Mariya çıktı. Şehirlerin yöneticileri bir bir Bizans'a teslim oldular. 1018 yılının sonunda Bizans imparatoru tüm Makedonya'yı ele geçirdi. Makedonya toprakları böylece Bizans'ın idaresi altına geçti.

*Belasiça Savaşı'na nasıl gelindi ve bu savaş ne gibi neticeleri getirdi?*

*Görev: Ohri'de bulunan Samuil kalesi ziyaret edilsin ve Orta Çağ Makedon devletinin yaratılmasıyla ilgili tarih dersi yapılsın!*



## XI. VE XII. YÜZYILDA MAKEDONYA

### BİZANS HAKİMİYETİ DÖNEMİNDE MAKEDONYA'NIN DURUMU

1018 yılından sonra Makedonya topraklarında Bizans yönetimi uygulanmaya başlayınca Makedonlar için uzun ve ağır bir Bizans dönemi başladı. Makedonya birçok bölgeye ayrıldı ve bunların başına askeri ve sivil memurlar getirildi. Bu memurlar imparatorların verdikleri emirleri yerine getirirlerdi. Askeri ve sivil iktidar bunların elindeydi. Böylece bunlar Bizans devleti için halktan toplanması gereken vergileri başarıyla toplayabilir ve onları söz dinler durumda tutabilirlerdi.

XI. yy ortalarında Makedonya'da yerli ve yabancı büyük feodallerin sayısında artış görüldü. Bunların sahip olduğu büyük mülklerde toprağa bağımlı olan insanlar (pariçiler, klirikler vb.) çalışıyordu. Ohri Başpiskoposluğu'nun da sahip olduğu büyük mülkleri ve ayrıcalıkları vardı. Bu, 1037 yılından sonra Yunan Başpiskoposları tarafından yönetilmeye başladı.

Bağımlı durumda olanlardan madda özgür olan köylüler ve vatandaşlar da ağır vergiler ve görevlerle yükümlüydü. Devlet vergi organları, devlete ödenmesi gereken paraya ulaşamayan insanların çocuklarını köle olarak alıyordu. Devlet adına toplanan vergilerin bir kısmı ürünlerle veya mallarla ödenirdi. Devlet tarafından yüklenen çeşitli görevler (angarya) halk için çok ağırdı, çünkü yeni kalelerin inşaatı, yolların, kalelerin, köprülerin vb. onarım çalışmalarını bedava yapmak mecburiyetindeydiler.

*Orta Çağ Makedon devletinin çökmesinden sonra Makedonya'da durum nasıldı?*

### PETAR DELYAN AYAKLANMASI

Makedonya'da ahalinin durumu giderek kötüleşiyordu. Bu yüzden Bizans hakimiyetine karşı Makedon halkının direnişi giderek hızlandı ve bu memnuniyetsizlik XI. yy ortasındakitleşel kurtuluş ayaklanmalarının örgütlenmesi ile ifade edildi.

1040 yılında Petar Delyan'ın yönetmenliğinde kurtuluş ayaklanması başladı. Petar Delyan Gavriilo Radomir'in ilk eşinden, Macar prensesinden olan oğluydu. Ayaklanmanın başlamasından hemen sonra, ayaklanma temsilcileri Petar Delyanı karşılamak için Bizans-Macar sınırına gittiler. O, çar ilân edildi ve bun-



*Petar Delyan'ın çar ilân edilişi*



*Petar Delyan Ayaklanması*

yanayaklanmacılar arasında anlaşmazlık olmasın diye ayaklanmacı ordusunun bir kısmını ona verip Selanik'i ele geçirmesini istedi. Ancak uyguladığı yanlış taktik yüzünden, Alusiyan ağır bir yenilgiye uğradı. Ostrovo'ya geri döndüğünde Petar Delyan'ı kör etti ve hemen Bizans imperatörüne teslim oldu. Gözleri kör edilen Petar Delyan'ın, Bizanslılara karşı gelecek gücü kalmadı. Yönetimsiz kalan ayaklanmacılar, 1041 yılın baharında Ostrovo'da tamamen yenildiler. Çok geçmeden Petar Delyan tutuklandı ve İstanbul'a götürüldü. Bununla Makedon halkının ayaklanması kanlı bir şekilde bastırıldı.

dan sonra Üsküp'e doğru yöneldi. Makedon ayaklanmacılarına, komşu ülkelerden Bulgaristan'dan, Sırbistan'dan, Arnavutluk'tan birçok ayaklanmacı katıldı. Aynı öyle ayaklanmaya birçok Yunanlı katıldı. Bu ülkelerin ezilen nüfusu için bu ayaklanmanın antifeodal özelliğinden madda kuruluş özelliği de vardı.

1040 yılında Draç bölgesinde de yiğit asker Tihomir'in önderliğinde Bizansın idaresine karşı ayaklanma başladı. Böylece iki ayaklanma merkezi oluştu. Çok geçmeden Petar Delyan ve Tihomir, Debre yakınlarında karşılaştılar. Bu karşılaşma tek bir ayaklanma yöneticisinin seçilmesi için yapıldı. Tihomir'in öldürülmesinden sonra, Petar Delyan tüm ayaklanmacıların tek yöneticisi oldu. Ayaklanmacıların başarılı eylemleri neticesinde neredeyse tüm Makedonya toprakları kurtarıldı. Kurtarılan bölgelerin sınırları kuzeyde Tunadan, güneyde Atika'ya, batıda Draç'tan Selanik'e kadar uzanırdı.

Petar Delyan, Ostrovo'da bulunurken, buraya son Makedon çarı olan İvan Vladislav'ın oğlu Alusiyan geldi. Petar Del-

*Tihomir neden öldürüldü?*



## KONU 2



*Alusyan'ın, Petar Delyan'ın yanına gelmesi*

### GORGİ VOYTEH'İN AYAKLANMASI

Bizans devleti, Petar Delyan Ayaklanması'nı bastırdıktan sonra, Makedon nüfusuna yeni vergler yükledi. Bu olay Makedon nüfusunun 1072 yılında ayaklanmasına neden oldu. Ayaklanmanın başında Üsküp'ün ileri gelenlerinden Gorgi Voyteh bulunuyordu. Üsküp şehri ayaklanmanın merkezi oldu.

Ayaklanmanın başlamasından sonra ayaklanmacılar Duklya'nın hükümdarı Mihaylo'dan yardım aradılar, çünkü o Çar Samuil'in akrabasıydı. Mihaylo, Makedon ayaklanmacılarına yardım olarak 300 askerini, oğlu Konstantin Bodin'i ve Dük Petrilo'yu gönderdi. Ayaklanmacılar Gorgi Voyteh'le birlikte Bodin'i Prizren'de karşıladılar ve çar ilân ettiler. Burada Petar Delyan'ın anısına onun adını Petar ile değiştirdiler. Ayaklanma ordusu Makedonya'nın diğer bölgelerini kurtarmak için üç yöne doğru yürüdü ve başarılı oldu. Ayaklanmacılar, Makedonya topraklarının tümünü



*Gorgi Voyteh Ayaklanması*



kurtardılar. Kısa bir zaman sonra Bizans ordusu ayaklanmacıları Kostur'da, Kosova Ovası'nda ve Üsküp'te yenilgiye uğrattı. Ayaklanma yöneticileri tutuklandılar ve İstanbul'a gönderildiler. Yolda Gorgi Voyteh ölmüş. Bodin, İstanbul'a gönderildi ve babasının yardımı ile daha sonra geriye Duklya'ya döndü. Böylece bir yıl dolmadan, bu ayaklanma da 1073 yılın başlangıcında kanlı bir şekilde bastırıldı ve Makedonya'da yeniden Bizans hakimiyeti başladı. Bu dönemde Çar Samuil'in Prespa'daki sarayı yıkıldı, Az. Ahil tapınağı ise soyuldu.

*Neden Konstantin Bodin ayaklanmacılar tarafından çar ilân edildi?  
Neden ayaklanma yöneticisi Gorgi Voyteh çar ilân edilmedi?*

### XIII. ve XIV. YÜZYILDA MAKEDONYA

XII. yüzyıla kadar Bizans, Makedonya dahil olmak üzere tüm Balkan ülkelerini yönetiyordu. Ancak, XII. yy. sonlarında Bizans askeri ve ekonomi açıdan zayıflamaya başladı. Bizans'ın güç olarak zayıflamasından Sırbistan ve Bulgaristan faydalandı. Bunlar Bizans'tan ayrılarak kendi başına birer bağımsız devlet olarak yaşamlarına devam ettiler. Makedonya topraklarında da bazı büyük feodaller Bizans hükümdarına itaat etmeyip kendi bağımsız devletlerini kurmak deneyinde bulundular.



*Çarevi Kuli adında Orta Çağ kalenin kalıntıları, Ustrumca*

## DOBROMİR HRİS

Makedonya topraklarından Bizans idaresinin kaldırılması için ilk girişimler 1185 yılında Dobromir Hris adında derebey tarafından yapıldı. Başlangıçta onun merkezi Ustrumcaydı. Bağımsızlığını ilân ettikten sonra Hris kendi askeri birlikleri ile terk edilen Prosek kalesini (Demir Kapıda) ele geçirdi ve bunu knezliğinin merkezi haline dönüştürdü. Bizans İmparatoru Aleksiy III. Angel (1195-1203y.) büyük bir ordu ile ona karşı yürüdü. Hris ona karşı gelen Bizansları yenmeyi başarınca, Bizans imparatoru onu kendi tarafına kazanabilmek için müzakerelere başladı. Yapılan anlaşma ile Prosek, Ustrumca ve Makedonya'nın diğer komşu bölgelerin bağımsız hükümdarı olarak Hris kabul edildi. Anlaşma Hris'in bir Bizans prensesiyle evlenmesi ile teyit edildi.

Hris, Bizans'ta yaşanan ayaklanmaları kullanarak, Batı Makedonya'da bulunan Pelagonya'yı, Pirlepe ve Manastır'ı birlikte ele geçirdi. Birkaç yıl sonra Bizans imparatoru Hris'in bölgelerine doğru harekete geçerek Pelagonya'yı yeniden ele geçirdi. 1202 yılında Bizans imparatoru Ustrumca'yı ele geçirdiğinde, Bulgarlar Hris'in diğer topraklarını ele aldılar. Hris böylece tüm topraklarını kaybetti ve elinde kalan tek Prosek kalesinde sığındı. Bundan sonra onun izi kayboldu. Böylece onun bağımsız derebeyliği de son buldu.

*Dobromir Hris hangi bölgelerde bağımsızlığını ilân etti?*

## DOBROMİR STREZ

Dobromir Strez'in ortaya çıkması Bizans'ta ve Bulgaristan'da yaşanan fırtınalı olaylara bağlıdır. Daha doğrusu, o dönemde Dördüncü Haçlı Seferi'ne katılan haçlılar Konstantinopolis'i ele geçirdiler. Bulgaristan'da ise Çar Kaloyan'ın ölümünden sonra hanedan savaşları vardı. Bu olaylardan Dobromir Strez faydalandı. Sırp Kralı Stefan Prvovençanın'ın yardımı ile 1207 yılında merkezi Prosek olan bölgede bağımsızlığını ilân etti. Strez Knezliği'nin sınırlarını, Vardar Nehri'nin orta ve yukarı akıntısı boyunca genişletmeyi başardı. Bundan sonraki dönemde sınırlarını güneyde Selanik'e ve batıda Ohri'ye kadar genişletmeyi başardı. Sırplarla, Bulgarlarla, Epir Despotluğu ve Selanik Krallığı ile savaştı. 1204 yılında Dobromir Strez, Sırbistan'a karşı sefere çıktı. Müzakereler sırasında Sırp tarafından sinsice öldürüldü.



*Strez'in ölümü, fresk*

Strez'in ölümünden sonra, Makedonya'nın toprakları Latinler, Epir Despotluğu ve Bulgarlar arasında bölündü. 1261 yılında Bizans İmparatorluğu'nun yeniden kurulmasıyla, Makedonyatoprakları yeniden Bizans hakimiyetine geçti.

*Dobromir Strez adında derebey bağımsızlığını nasıl ilân etti?*

## ALEKSİY SLAV

XIII. yy başlangıcında Doğu Makedonya'da, Struma Irmağın orta akıntısı boyunca kapsanan bölgelerde Aleksiy Slav adında bir Makedon derebey bağımsız bir knezlik kurdu. Bu knezliğin merkezi Melnik şehri oldu. Slav en çok Bulgarlarla savaştı. Onlardan korunmak için Latinler ile ittifak kurdu ve Latin çarın kızı ile evlendi. Latin çarının ölümünden sonra epir hükümdarı olan Teodor ile dostluk ilişkileri kurdu. 1230 yılında Aleksiy Slav, Bulgar çarının idaresini tanıdı ve Ustrumca bölgesini hayatının sonuna kadar idare etti.

*Aleksiy Slav Knezliği'nin sınırları nereye kadar uzanırdı?*

## XIV. YY MAKEDONYA'DA BAĞIMSIZ DEREBEYLERİN FETİHLERİ



*Despot Yovan Ugleša*

XIII. yy. sonlarında Makedonya topraklarında Bizans idaresi yerine Sırp hükümdarlarının Nemanjaların hakimiyeti görülmeye başladı. Sırplar'ın, Makedonya'ya doğru fetih savaşlarını Kral Milutin başlattı. Çar Duşan ise Selanik hariç, tüm Makedonya topraklarını ele geçirdi.

Çar Duşan'ın ölümünden sonra Makedonya topraklarında, XIV. yy ikinci yarısında, üç bağımsız devlet oluştu. Oluşan devletlerşunlardı: Ser devleti, Pirlepe Krallığı ve Yovan ile Konstantin Dragaş kardeşlerin devleti.

1365 yılında Volkaşin, kendisini Pirlepe Makedon Krallığın kralı ilân etti. Pirlepe şehri bu krallığın merkezi oldu. Pirlepe krallığın sınırlar içinde Manastır, Prespa, Ohri, Üsküp, Prizren gibi birçok şehir ve bölgeler bulundu.



## KONU 2

Yovan Uglešan'ın hüküm sürdüğü Ser bölgesi büyük bir alana uzanmaktaydı. Serez ve çevresinden madda bu devletin sınırlarına Ustrumca, Melnik, Drama gibi birçok Doğu Makedon bölgeleri, Vardar Irmağın alt akışı ve Kutsal Dağ'la birlikte Halkidik Yarımadası girerdi.

Çar Duşan'ın ölümünden sonra Bregalniça Irmağı'nın orta akıntısı boyunca bulunan bölgelerde kısa bir süre hüküm süren Despot Yovan Oliver de güçlü bir derebeydi. Oliver'in ölümünden sonra bu Makedon bölgelerine Konstantin ve Yovan Dragaş kardeşler sahip oldular. Bunların zamanında devlet sınırları Kuzeydoğu Makedonya'ya doğru yayıldı.

Makedon topraklarının birçok devlet ve knezliklere parçalanmış olması ve bazı hükümdarların arasındaki uyumsuzluklar bu toprakların Osmanlı-Türkleri tarafından kolay ele geçirilmesini sağladı.



Çar V. Uroş ve Kral Volkaşin

*Çar Duşan'ın ölümünden sonra Makedonya toprakları üzerinde hangi bağımsız feodal devletler kurulmuştur?*



XIV. yy sonlarında Makedonya ve komşu ülkeler

## OSMANLI HAKİMİYETİ DÖNEMİNDE MAKEDONYA

### MERİÇ SAVAŞI

Osmanlı Sultanı I. Murat tahta gelince Osmanlı-Türkleri'nin Makedonya topraklarına doğru yayılma hedeflerinin habercisi oldu. Başlangıçta, Osmanlı İmparatorluğu ile sınırlanan Ser devleti en çok etkilenen oldu. Ugleşa, Osmanlılara karşı müttefikler kazanmak için canlı bir etkinlik geliştirdi. Aynı öyle Osmanlılardan gelen tehlike karşısında bulunan Bizans devleti vaat ettiği yardımı göstermedi. Yovan Ugleşa, sadece kardeşi-Kral Volkaşin'den yardım aldı. Volkaşin ve Ugleşa kardeşler ordularını birleştirerek Osmanlıların başkenti Adriyanopol'a (Edirne'ye) doğru yürüdüler. Orduları yaklaşık 20.000 kişiden oluşurdu. Onlar, Lala Şahin Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu ile karşılaştı.26 Eylül 1371 yılında Çernomen (Meriç Irmağı kıyısında) denilen yerde ani bir gece saldırısı ile Meriç Savaşı başladı. Makedon orduları bu savaşta yenilgiye uğratıldı, Kral Volkaşin ve Despot Ugleşa hayatlarını kaybettiler.

*Meriç Savaşı'nı açıkla.*



*Marko Manastırı (Üsküp)*



## KONU 2

### KRAL MARKO'NUN YÖNETİMİ

Volkaşin ve Ugleşa'nın ölümünden sonra onların devletleri komşu Balkan ülkelerin saldırılarına maruz kaldılar. Bizans devleti, Serez ve çevresindeki geniş bir alanı ele geçirdi. Vardar ve Struma Irmakları arasında uzanan bu devletin diğer topraklarına Deyanoviç kardeşler hakim oldular. Deyanoviç kardeşlerin yönettiği devlet Kuzey Makedonya'daydı ve merkezi Küstendil şehrinde bulunuyordu. Kral Volkaşin'in ölümünden sonra Pirlepe Makedon Krallığı da değerli ölçüde küçüldü. Volkaşin'in ölümünden sonra onun yerine geçen oğlu Kral Marko (1371–1395 y.) krallığının sınırlarını koruyabilme gücüne sahip değildi. Vuk Brankoviç Üsküp'ü ele geçirdi. Krallığın diğer bir kısmını Deyanoviç kardeşler ele geçirdiler.

Kral Marko'nun yirmi yıl kadar hüküm sürdüğü dönem içerisinde devlette barış ve refah hüküm sürdü. Ohri Başpiskoposluğun içinde birçok kilise ve manastır inşa edildi. Kral Marko'nun ismi halk geleneğinde halkın koruyucusu olarak anılır. Onun ismi Makedon halk şiirinde ve Güney Slav ulusların şiirlerinde en çok söylendi ve aynı zamanda özgürlük özlemlerinin bir simgesi oldu.

*Meriç Savaşı'ndan sonra Makedonya'nın durumu nasıldı?*



*Pirlepe'de Marko'nun kuleleri*



*Pirlepe'de Marko'nun kuleleri (A. Deroko'dan yeniden yapılanma)  
(rikonstruktim i A. Deroko)*



*Kral Marko (1376 yılı)*